

Štúdia

Alternatívne spôsoby riešenia sporov

Vypracované pre Národnú agentúru pre rozvoj malého
a stredného podnikania

Bratislava, február 2012

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

ADR	alternatívne formy riešenia sporov
EÚ	Európska únia
MSP	malé a stredné podniky
OSP	zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov
SR	Slovenská republika
Ústava SR	Ústava slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov
ZOM	zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii v znení neskorších predpisov
ZRK	zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov

OBSAH

Úvod	6
I. Právne východiská	7
1 Vymedzenie pojmu malé a stredné podniky	7
2 Právo na súdnu a inú právnu ochranu	8
2.1 Súdna ochrana	9
2.2 Iná právna ochrana	10
II. Alternatívne formy riešenia sporov	11
1 Negociácia	13
2 Facilitácia	15
3 Konciliácia	16
4 Mediácia	17
4.1 Obsah pojmu mediácia	17
4.2 Mediátor	19
4.3 Priebeh mediácie	20
4.4 Výsledok mediácie	21
III. Rozhodcovské konanie	23
1 História rozhodcovského konania	23
1.1 Vývoj do vzniku Československej republiky	23
1.2 Vývoj v období 1918 – 1948	25
1.3 Právna úprava od 1948 po vznik samostatnej Slovenskej republiky ..	26
1.4 Medzinárodné pramene ako právne východisko aktuálnej úpravy	28
1.5 Právna úprava v podmienkach samostatnej SR	29
2 Rozhodcovské konanie – arbitráž	32
2.1 Prípustnosť rozhodcovského konania – arbitrabilita	33
2.1.1 Majetkový spor	34
2.1.2 Miesto rozhodcovského konania	34
2.1.3 Možnosť skončenia sporu súdnym zmierom	35
3. Rozhodcovská zmluva ako základný predpoklad arbitráže	36
4. Rozhodcovský súd a rozhodca	39
4.1 Spôsobilosť byť rozhodcom	39
4.2 Ustanovenie rozhodcu	40
4.3 Prijatie funkcie rozhodcu	41

4.4 Námietka proti rozhodcovi.....	42
4.5 Zánik funkcie rozhodcu	43
5. Rozhodca ad hoc a stály rozhodcovský súd	43
6. Priebeh rozhodcovského konania	45
6.1 Začatie konania – žaloba, žalobná odpoveď, vzájomná žaloba a ich náležitosti	46
6.1.1 Náležitosti žaloby	47
6.1.2 Žalobná odpoveď	48
6.1.3 Vzájomná žaloba.....	48
6.2 Úkony v rozhodcovskom konaní	48
6.3 Ústne pojednávanie	50
6.4 Dokazovanie	50
6.5 Trovy konania a ich náhrada	51
6.6 Doručovanie	53
7. Rozhodnutia v rozhodcovskom konaní	54
7.1 Rozhodovanie	54
7.2 Rozhodcovský rozsudok	55
7.2.1 Forma a obsah rozhodcovského rozsudku.....	56
7.2.2 Rozhodcovský rozsudok ako exekučný titul.....	57
7.2.3 Preskúmanie rozhodcovského rozsudku.....	58
7.3 Rozhodcovské uznesenie	59
7.4 Zrušenie rozhodcovského rozsudku.....	60
7.4.1 Dôvody na podanie žaloby	60
7.4.2 Postup po zrušení rozhodcovského rozsudku.....	62
IV. Výhody a nevýhody vybraných foriem alternatívneho riešenia sporov a odporúčania pre rozšírenie ich využívania MSP	62
1 Mediácia.....	63
1.1 Výhody mediácie a jej aplikácia v podmienkach MSP.....	63
1.2 Nevýhody mediácie	65
1.3 Príklady z praxe	66
1.4 Odporúčania pre rozšírenie využívania mediácie v prostredí MSP	69
2 Arbitráž.....	73
2.1 Zhodnotenie výhod a nevýhod rozhodcovského konania na príkladoch z praxe	73

2.1.1 Spory vznikajúce pri poskytovaní platobných služieb.....	73
2.1.2 Spory súvisiace s bankovými činnosťami.....	74
2.1.3 Spotrebiteľské spory	76
2.1.4 Obchodnoprávne spory medzi podnikateľmi navzájom.....	81
2.1.5 Príklady z praxe	85
2.2 Odporúčania pre rozšírenie využívania rozhodcovského konania v prostredí MSP	87
Záver	92

Úvod

Riešenie sporov je nepochybne staré ako samotné ľudstvo. Spoločnosť sa od nepamäti snažila riešiť konflikty, ktorých proces riešenia prešiel dlhodobým vývojom. Pojem spor je identický s pojmom konflikt, ktorý pochádza z latinského „conflictus“ a znamená zrážka, zraziť sa, označuje rozpor medzi dvoma alebo viacerými subjektmi.

V súčasnosti sa rozlišujú dve základné formy riešenia sporov v súkromnom práve, a to autoritatívne, v ktorých rozhoduje orgán štátnej moci reprezentovaný nezávislým a nestranným súdom v civilnom procese a alternatívne, ktoré vytvárajú priestor nato, aby sa strany mohli slobodne rozhodnúť, a to buď sami, pomocou sprostredkovateľa bez rozhodujúcej právomoci alebo pomocou tretej osoby, ktorej právomoc rozhodovať bola daná dobrovoľne sporovými stranami. Pojem "alternatívne riešenie sporov" po prvýkrát použil harvardský profesor práv Frank Sander na historickom stretnutí amerických predstaviteľov a zástupcov právnických profesií, zameranom na reformu amerického súdnictva konanom v roku 1976.

Táto štúdia je zameraná na charakteristiku alternatívnych spôsobov riešenia sporov, a to tak v rovine všeobecno-teoretickej ako aj v rovine možnosti použitia niektorých z týchto metód v podmienkach malých a stredných podnikov.

Prvá časť štúdie je zameraná na analýzu právnych východísk riešenia sporov. Stručne definuje pojem malé a stredné podniky, právne predpoklady súdnej ochrany ako aj základné právne predpoklady, ktoré dávajú priestor a právny rámec pre riešenie sporov mimosúdne, spravidla bez nutnej ingerencie štátu.

Druhá časť štúdie vymedzuje druhy alternatívnych foriem riešenia sporov, a to najmä negociáciu, facilitáciu, konciliáciu a mediáciu. Existujúca právna úprava mediácie u nás a jej tradícia v západnej Európe ako aj v USA, odkiaľ táto metóda pochádza, umožňujú jej širšie použitie

v podmienkach MSP, preto je tejto forme venovaný primeraný priestor tak, aby čitateľa oboznámil s týmto inštitútom.

Tretia, najrozsiahlejšia časť štúdie je zameraná na rozhodcovské konanie, ktoré sa považuje za najvýznamnejšiu formu alternatívneho riešenia sporov, a to nepochybne z dôvodu jeho početných výhod, tak vo vzťahu k súdnemu konaniu, ako aj k iným alternatívnym formám riešenia sporov. Táto časť je rozdelená na sedem kapitol, ktorých cieľom je čitateľa postupne oboznámiť s celým procesom arbitráže, počnúc históriou, vymedzením základných pojmov, zákonných a zmluvných podmienok arbitráže, priebehu konania, výsledku konania, nevynímajúc komparáciu s civilným procesom.

Cieľom štvrtej záverečnej časti, je zhodnotiť výhody a nevýhody vybraných alternatívnych foriem riešenia sporov, a to mediácie a rozhodcovského konania a ich demonštrovanie na konkrétnych príkladoch z praxe. Táto časť štúdie obsahuje aj odporúčania na rozšírenie využívania mediácie a rozhodcovského konania v podmienkach MSP, ako aj návrhy legislatívnych zmien, ktoré by boli spôsobilé uľahčiť ich implementáciu pre potreby MSP.

I. Právne východiská

1 Vymedzenie pojmu malé a stredné podniky

Právny poriadok Slovenskej republiky doposiaľ nezaviedol legálnu definíciu pojmu malé a stredné podniky. Bola však prevzatá definícia odporúčaná Európskou komisiou, podľa ktorej sa za *podnik považuje každý subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť bez ohľadu na jeho právnu formu. Sem patria najmä samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti a*

*partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť.*¹

Podľa článku 2 kategóriu mikro, malých a stredných podnikov (MSP) tvoria podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov euro a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov EUR.²

2 Právo na súdnu a inú právnu ochranu

Ústava SR v Čl. 46 a nasl. garantuje právo na súdnu a inú právnu ochranu. Výslovne v ods. 1 Čl. 46 sa uvádza: *Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.* Rovnako je právo na súdnu a inú právnu ochranu garantované aj v čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd³ takto: *Každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.*

Podľa Čl. 48 ods. 2 Ústavy *každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.* Nemenej významné je ustanovenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podľa ktorého *každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.*⁴

---

¹ DEFINÍCIA MIKRO A STREDNÝCH PODNIKOV, KTORÚ PRIJALA KOMISIA (výňatok z odporúčania Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003 o definícii malých a stredných podnikov (Ú. v. ES L 124, 20.5.2003, s. 36, [cit.2011-02-02], dostupné na internete <http://www.economy.gov.sk/definicia-msp/131394s>

² ref. 1

³ ústavný zákon č. 23/1991 Zb. ktorým sa uvádza LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky

⁴ zákon č. 209/1992 Zb. OZNÁMENIE Federálneho ministerstva zahraničných vecí o podpísaní Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8

2.1 Súdna ochrana

Podrobnosti ochrany práva sú ustanovené v konkrétnych zákonoch, podmienky a spôsob súdnej ochrany vymedzuje OSP. Podľa ustanovenia § 1 *Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.* K významným zásadám občianskeho súdneho konania patrí právo na spravodlivý proces, zásada zákazu denegatio iustitiae, nezávislosť a nestrannosť súdov a sudcov, zásada rovnosti účastníkov konania, zásada kontradiktórnosti, zásada ústnosti, zásada priamosti, zásada verejnosti, zásada hospodárnosti konania a zásada rýchlosti konania.

Občianske súdne konanie sa riadi prísnyimi pravidlami vymedzenými OSP, počnúc presných formálnych a obsahových náležitostí návrhu na začatie konania, pojednávania a jeho vedenia, dokazovania až po vydanie rozhodnutia vo veci samej a jeho vykonateľnosti. „Civilným procesom sa rozumie vzájomne spätá činnosť súdu a subjektov zúčastnených na riešení danej veci, najmä jej účastníkov, zameraná na ochranu ohrozených či porušených práv z civilnoprávných a niektorých iných právnych vzťahov a zároveň procesné vzťahy subjektov zúčastnených na tejto činnosti.“⁵

Napriek uvedeným právam garantovaných Ústavou SR, Dohovorom a ostatnými zákonmi a všeobecne záväznými právnymi predpismi, tieto práva často nie sú v podmienkach Slovenskej republiky dodržiavané pri výkone súdnictva. Podľa Prehľadu o rýchlosti konania v občianskoprávných veciach za SR v roku 2010 trvá rozhodnutie súdu od dôjdenia veci na súd v obchodných veciach priemerne 13,94 mesiaca, v pracovnoprávných veciach 29,65 mesiaca, vo veciach práva duševného vlastníctva 57,18 mesiaca, celkovo je to v priemere za všetky spory 11,77

---

⁵ Ficová, S. a kol. : *Občianske právo procesné : základné konanie*, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, Bratislava, 2005, str. 32

mesiaci.⁶ Priemerná dĺžka konania v roku 2009 bola 13,02 mesiaca, v roku 2008 bola 14,07 mesiaca, v roku 2007 bola 15,06 mesiaca. Z uvedenej štatistiky vyplýva, že priemerná dĺžka konania na súde sa skraca, avšak je to stále veľmi dlhá doba so zreteľom na zásadu rýchlosti konania. Práve veľký počet prípadov, ktorými sú všeobecné súdy zahltené spôsobuje prietahy v konaní a efektivita ochrany práva a tým aj vymožitelnosť práva klesá.

2.2 Iná právna ochrana

Samotná Ústava SR v citovanom Čl. 46 ods. 1 ako aj Listina základných práv a slobôd v čl. 36 ods. 1 umožňuje právo domáhať sa svojho porušeného práva aj na inom orgáne, odlišnom od súdu. Rovnako OSP pripúšťa rozhodnutie sporu iným orgánom. Konkrétne ustanovenie § 8 upravuje tzv. delenú právomoc, podľa ktorej *ak sa má pred konaním na súde konať u iného orgánu, môžu súdy konať len vtedy, ak nebola vec v takomto konaní s konečnou platnosťou vyriešená*. Inými orgánmi sú rôzne správne úrady, orgány verejnej moci a po splnení zákonných podmienok je takýmto orgánom aj rozhodcovský súd. Právny rámec jeho fungovania je vymedzený ZRK. Rozhodcovské konanie patrí k alternatívnym formám riešenia sporov. Ich existencia je daná na jednej strane záujmom strán riešiť svoje spory bez priameho zásahu štátu, na druhej strane záujmom strán riešiť spory zmierlivo. „Rozhodcovské konanie, uskutočňované rozhodcovskými orgánmi (rozhodcom, rozhodcami, stálym rozhodcovským súdom) je úpravou, predmetom, poslaním natoľko späté s civilným procesom, všeobecným súdom a Občianskym súdnym poriadkom, resp. civilným procesným právom, že sa z teoretického i praktického hľadiska zhodne hodnotí ako relatívne samostatný druh civilného procesu.“⁷

⁶ Štatistická ročenka ministerstva spravodlivosti za rok 2010, zverejnená dňa 22.6.2011, [cit.2011-02-03], dostupné na internete:

http://www.justice.gov.sk/stat/roc/11/1/1_03_2010.pdf

⁷ Ficová, S. a kol. , ref. 5, str. 39

II. Alternatívne formy riešenia sporov

Alternatívne riešenie sporov, v anglickom jazyku Alternative dispute resolution, často používaná skratka ADR, je dlhodobo predmetom záujmu nielen právnych vedných disciplín, ale aj praxe. „Mnohí autori a inštitúcie však používajú skratku ADR prenesene ako „amicable dispute resolution“ (teda priateľské riešenie sporov), čím zvyrazňujú ich alternatívnosť k „nepriateľskému“ riešeniu sporov pred štátnymi súdmi a inými orgánmi využívajúcimi autoritu štátnej moci.“⁸

Raban Přemysl⁹ rozdeľuje podľa stupňa závažnosti jednotlivé postupy v riešení sporov vôľou strán takto:

- a) Rokovanie medzi stranami (negociácia)
- b) Sprostredkovanie
- c) Mediácia a konciliácia
- d) Mini trial
- e) Samovykonateľné nálezy
- f) Technická arbitráž
- g) Expertíza a expertné rokovanie
- h) Rokovanie zakončené vykonateľnou dohodou
- i) Med. Arb. a Medialoa
- j) Arbitráž

Alternatívne spôsoby riešenia sporov vznikajú z dôvody potreby riešiť vzniknuté spory či už medzi obyvateľmi, podnikateľmi resp. medzi nimi navzájom efektívnejšie a rýchlejšie. Nielen na Slovensku, ale aj vo svete sa každoročne zvyšuje počet podaní na všeobecné súdy, ktoré nie

---

⁸ ICC ADR Rules, 2001, Part 1 Intoduction, str.1, [cit.2011-02-04], dostupné na internete http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/Court/Arbitration/other/ADR%20Guide_English.pdf

⁹ Raban, P.: *Alternatívni řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 3

sú spôsobilé z hľadiska ich technického a personálneho vybavenia vec rýchlo rozhodnúť. V Štatistickej ročenke ministerstva spravodlivosti za rok 2010¹⁰, zverejnenej dňa 22.6.2011, je uvedená tabuľka počtu došlých vecí na súd v občianskoprávných veciach. Kým v roku 1996 je evidovaných 87 910 podaní, v roku 2010 je to až 112 020 podaní. Aj z dôvodu neustáleho rastu počtu podaní na súde a z dôvodu nedostatočnej technickej a materiálnej zabezpečenia našich súdov je nevyhnutné rozšíriť ADR, tak aby boli dostupné širokej verejnosti i podnikateľom.

ADR upúšťajú od prísnych procesných pravidiel, ktoré sú stanovené v súdnom konaní a vo veľkej miere využívajú pri riešení sporu dialóg, kooperáciu a spoločné hľadanie riešenia problému. ADR sú na rozdiel od súdneho konania dobrovoľné. Rozhodnutie rozhodcovského súdu je záväzná a vykonateľná obdobne ako rozhodnutie všeobecného súdu, rozhodcovský súd je však oprávnený rozhodnúť iba vtedy, ak sa strany dobrovoľne vopred dohodli, že ich spor rozhodne namiesto všeobecného súdu súd rozhodcovský. ADR sú z hľadiska nákladov spravidla finančne menej náročné, a z časového hľadiska rýchlejšie ako súdne konanie. Hoci neexistuje celoslovenská štatistika, ktorá by obsahovala údaje o priemernej dĺžke rozhodovania v rozhodcovskom konaní resp. v iných formách ADR, z dostupných zdrojov publikovaných na jednotlivých stránkach stálych rozhodcovských súdov a mediátorov je zistiteľné, že pri poskytovaní svojich služieb deklarujú dobu vyriešenia sporu v rozpätí od cca 30 až 45 dní do 2 mesiacov.

Vzhľadom nato, že cieľom tejto štúdie je popísať iba niektoré známejšie a používané alternatívne formy riešenia sporov z hľadiska ich využitia v prostredí MSP na Slovensku, je v ďalšej časti venovaná pozornosť základnému vymedzeniu vyjednávania (negociácii), facilitácii, konciliácii, v širšom rozsahu mediácii a v samostatnej tretej časti tejto štúdie arbitráži ako najefektívnejšej forme alternatívneho riešenia sporov v podmienkach MSP.

---

¹⁰ Štatistická ročenka ministerstva spravodlivosti za rok 2010, zverejnená dňa 22.6.2011, [cit.2011-02-03], dostupné na internete: http://www.justice.gov.sk/stat/roc/11/III/III_09_2010.pdf, pre porovnanie pozri štatistické ročenky ministerstva spravodlivosti za predchádzajúce roky

2. Prvý ústupok musí urobiť druhá strana, súperivý postoj „kto z koho“ vytvára bariéru na dávanie ponúk druhej strane
3. Musíme nájsť slabé miesta protivníka a tam zaútočiť
4. Ak druhá strana dosiahne to, čo chcela, potom sme my porazení – a to predsa nemôžeme dopustiť
5. Druhej strane nemôžeme dôverovať
6. Ak potrebujeme druhú stranu na to, aby sme dosiahli svoje ciele, musíme používať triky, aby sme ju k tomu dostali
7. Musíme druhú stranu oslabovať, sťažovať jej situáciu ako sa len dá.
8. Musíme začať s vysokými požiadavkami, aby sme mali kam ustupovať bez ozajstných strát.
9. No a na koniec – robiť všetko pre to, aby sme druhej strane zabránili robiť to, čo my chceme robiť jej.

Z uvedeného je zrejmé, že ak sa vyjednávanie bude uskutočňovať tak, ako je vyššie popísané, je šanca na dosiahnutie obojstranne výhodného kompromisu málo pravdepodobná. Preto odporúčame použiť nižšie uvedené princípy:

„Princípy, ktorými sa riadi vyjednávač zameraný na záujmy

(s použitím 4 princíпов podľa Fischer, Ury, Patton, 1994):

1. Oddelujeme ľudí od problému – snažíme sa byť „mäkkí“ na ľudí a „tvrdí“ na problém – vo vyjednávaní sme korektní a partnerskí a k riešeniu problému pristupujeme ako k výzve, ktorú dokážeme zložiť. Nebojujeme s druhou stranou, ale využijeme jej spoluprácu na to, aby sme našli riešenia situácie, v ktorej sme sa spolu ocitli.
2. Vciťujeme sa a snažíme sa porozumieť tomu, čo chce a čo cíti druhá strana. Ak jej porozumieme, budeme jej môcť ponúknuť to, čo potrebuje a pochopíme aj jej záujmy.
3. Pomenujeme svoje záujmy a zvýrazníme ich pred stanoviskami, aby nám druhá strana lepšie rozumela a nebála sa, že máme niečo proti nej. Snažíme sa porozumieť a pomenovať, aké záujmy sú za našimi stanoviskami aj za stanoviskami druhej strany.
4. Druhého vnímame ako človeka ochotného dohodnúť sa – dôverujeme mu a prejavujeme svoju dôveryhodnosť nielen slovami, ale aj činmi.

5. Navrhujeme možnosti riešenia, v ktorých by mohli byť uspokojené nielen naše záujmy, ale aj záujmy druhej strany. Zaujíma sa nielen o to, čo chceme dosiahnuť my, ale aj druhá strana.

6. Ak nájdeme vo vzájomných návrhoch riešení niečo, čo je pre nás prijateľné, dohodneme sa, že to prijímame – ak nájdeme niečo, čo je neprijateľné, zisťujeme prečo a hľadáme prijateľnejšiu formu riešenia.

7. Ak niektoré veci nevieme rozhodnúť, dohodneme sa na tretej nezávislej osobe, ktorá nám pomôže, alebo sa dohodneme na kritériu, ktoré potom rozhodne objektívne za nás.¹²

Roger Fisher a Bill Ury v knihe *Getting to YES* zavádzajú pojem BATNA (Best alternative to a negotiated agreement), najlepšia alternatíva k vyjednanej dohode. Metóda pozostáva z troch krokov:¹³

- a) zistenie alternatív pri možnom nedosiahnutí dohody
- b) preskúmanie alternatív
- c) nájdenie najlepšieho možného alternatívneho riešenia (BATNA)

Z uvedeného možno pre potreby MSP odporúčať, aby sa pri každom spore pokúsili riešiť ho najskôr vyjednávaním, ktoré ak má byť úspešné pre obe strany, musia sa účastníci na neho riadne pripraviť, stanoviť si maximálne a minimálne ciele a očakávania, počas vyjednávania sa snažiť nájsť riešenie, ktoré je pre obe strany prijateľné a riadiť sa princípmi principiálneho vyjednávania. Spomedzi všetkých foriem ADR je táto forma najmenej náročná z hľadiska nákladov, keďže sa jej nezúčastňuje tretia strana.

2 Facilitácia

Facilitácia je účinná metóda organizovania, vedenia a zvládania úspešného stretnutia či rokovania. Od vyjednávania sa odlišuje najmä v počte účastníkov. Okrem sporových strán sa ho zúčastňuje tretia osoba, ktorá sa nazýva facilitátor. Ten vedie celý priebeh rokovania, dohliada na

---

¹² str.7, ref.11

¹³ Fisher, R. – Ury, B.: *Getting to YES*, 1981, [cit.2011-02-06], dostupné na internete: <http://www.embuck.com/fses/alternativne-sposoby-riesenia-konfliktov/>

komunikáciu medzi sporovými stranami tak, aby sa celý proces sústredil na nájdenie efektívneho a prijateľného riešenia pre obe strany.

Facilitátorom má byť nestranná osoba, ktorá spravidla svoju funkciu vykonáva za odmenu. Nestrannosť je jedným zo základným predpokladov účinnej facilitácie. Facilitátor je oslovený jednou zo sporových strán resp. po dohode strán. Záverom facilitácie je uzatvorenie spravidla písomnej dohody, ktoré obsahuje dohodnuté podmienky medzi účastníkmi. Z právneho hľadiska je to zmluva, ktorá obsahuje úpravu práv a povinností sporových strán. Nie je však vykonateľná, čo znamená, že ak účastníci v nej dohodnuté podmienky dobrovoľne nedodržia, oprávnená strana sa môže jej plnenia domáhať v súdnom konaní resp. opätovne formou iného spôsobu alternatívneho riešenia.

V súčasnosti poskytujú služby facilitácie v rámci výkonu svojej podnikateľskej činnosti viaceré podnikateľské subjekty, ale i neziskové organizácie a občianske združenia. Dostupné sú aj rôzne kurzy, prednášky a tréningy budúcich facilitátorov.

Možno konštatovať, že v podmienkach MSP a celkovo na území Slovenskej republiky sa táto metóda zatiaľ často nepoužíva, pretože patrí k novším formám riešenia problémov. Jej použitie možno odporúčať, je však ťažké predpokladať nakoľko účinná bude táto forma ADR, keďže výsledok je závislý na odbornosti a skúsenostiach facilitátora.

3 Konciliácia

Konciliácia je jedným z ďalších spôsobov ADR. Tak ako pri facilitácii, aj pri konciliácii zohráva pri riešení problému dôležitú úlohu tretia osoba, ktorá sa pri konciliácii nazýva konciliátor. Opäť ide o osobu, ktorá spravidla poskytuje svoje služby za odmenu. Rozdiel oproti facilitácii spočíva v tom, že konciliátor sa snaží vyriešiť spory medzi stranami nie v rámci spoločného rokovania, ale na stretnutiach organizovaných oddelene. Je zodpovedná za priebeh komunikácie medzi nimi a podporuje kompromisné riešenie vzniknutého sporu.

Uvedená forma riešenia sporov sa odporúča najmä v prípadoch, keď spor medzi stranami je už natoľko vyhrotený, že nie sú ochotné stretnúť sa. Konciliátor má úlohu pomôcť vyriešiť spor k spokojnosti oboch strán. Pokiaľ sa strany napriek úsiliu konciliátora nedohodnú, tento je oprávnený vysloviť svoj názor na riešenie sporu, ktorý má však iba odporúčací charakter.

Predmetná metóda sa podľa prieskumov používa skôr v USA a najčastejšie na riešenie problémov v oblasti rodinných a partnerských vzťahov. V podmienkach MSP je použiteľná, avšak vzhľadom na jej nezáväznosť rovnako ako facilitácia nezaručuje dohodnutý výsledok. Náklady na takéto konania závisia od ceny facilitačných a konciliačných služieb na trhu. Pritom je dôležité si uvedomiť, že náklady spravidla znáša každý účastník za seba, bez ohľadu na výsledok riešenia sporu, na rozdiel od súdneho resp. rozhodcovského konania, v ktorých ich spravidla znáša neúspešná strana.

4 Mediácia

4.1 Obsah pojmu mediácia

Historický kontext

Mediácia je proces, v ktorom popri sporových stranách podobne ako pri facilitácii a konciliácii vystupuje tretia strana, ktorá sa nazýva mediátor, sprostredkovateľ. Mediácia (z lat. *mediare* = byť uprostred) označuje spôsob pokojného riešenia sporov, ktorého cieľom je dohoda strán.

Podľa historikov sa táto metóda používala už za čias Féničanov v obchodnoprávných sporoch. V stredoveku bola zakázaná, ako aj iné formy ADR, z dôvodu centralizovanej moci. Korene mediácie v novej modernej podobe pochádzajú z USA a datujú sa do polovice 20. storočia. „Veľký význam v procese zviditeľňovania mediácie a získavania podpory laickou i odbornou verejnosťou má od začiatku až doposiaľ časopis

Journal of Conflict Resolution. Začal vychádzať v roku 1957 vychádzať na Michiganskej univerzite a svoju úlohu podpory mediácie má doteraz“¹⁴

Právna úprava

Na rozdiel od doteraz opísaných foriem ADR, mediácia je v právnom poriadku Slovenskej republiky upravená príslušným zákonom (ZOM) Podľa ustanovenia § 1 ods. 2 ZOM možno mediáciou riešiť *spory, ktoré vznikajú z občianskoprávných vzťahov, rodinnoprávných vzťahov, obchodných záväzkových vzťahov a pracovnoprávných vzťahov. Tento zákon sa vzťahuje aj na cezhraničné spory, ktoré vznikajú z obdobných právnych vzťahov okrem tých práv a povinností, s ktorými strany nemôžu podľa právneho poriadku, ktorým sa tento právny vzťah podľa osobitných predpisov spravuje, nakladať.* Za občianskoprávne vzťahy sa podľa § 1 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka (zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení) považujú *majetkové vzťahy fyzických a právnických osôb, majetkové vzťahy medzi týmito osobami a štátom, ako aj vzťahy vyplývajúce z práva na ochranu osôb, pokiaľ tieto občianskoprávne vzťahy neupravujú iné zákony a zároveň aj právne vzťahy z duševného vlastníctva, ak tieto vzťahy neupravujú iné zákony.* Za obchodné záväzkové vzťahy sa podľa § 261 ods. 1 Obchodného zákonníka (zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v platnom znení) považujú *záväzkové vzťahy medzi podnikateľmi, ak pri ich vzniku je zrejmé s prihliadnutím na všetky okolnosti, že sa týkajú ich podnikateľskej činnosti.* Ostatné obchodné záväzkové vzťahy sú vymedzené v ustanovení § 261 Obchodného zákonníka.

V ustanovení § 2 ods. 1 zákona o mediácii je uvedená legálna definícia pojmu mediácia, podľa ktorej *mediácia je mimosúdna činnosť, pri ktorej osoby zúčastnené na mediácii pomocou mediátora riešia spor, ktorý vznikol z ich zmluvného vzťahu alebo iného právneho vzťahu.* „To znamená, že mediácia je metóda mimosúdneho riešenia sporov, kde strany za pomoci neutrálnej, tretej osoby (mediátora) riešia svoj spor

---

¹⁴ *Mediácia príručka pre odbornú a laickú verejnosť*, [cit.2011-02-07], dostupné na internete: <http://wwwold.justice.sk/dwn/l5/ppoalv.rtf>

vzájomnou dohodou (konsenzom), výhodnou pre obe strany – uzatvoria dohodu o urovnaní sporu. Následná dohoda musí byť pre obe sporové strany minimálne prijateľná.“¹⁵

4.2 Mediátor

Mediátor je fyzickou osobou, ktorá je zapísaná v registri mediátorov. Register mediátorov, register mediačných centier a register vzdelávacích inštitúcií vedie Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.¹⁶ V čase vypracovania tejto štúdie je v nej zapísaných 552 mediátorov, 26 mediačných centier a 15 mediačných vzdelávacích inštitúcií.

Výkon funkcie mediátora je podnikaním. Mediátor je povinný vykonávať svoju činnosť nezávisle, nestranne, dôsledne, s náležitou odbornou starostlivosťou. Mediátor za výkon svojej funkcie dostáva spravidla odmenu, ktorej výška je daná dohodou strán resp. cenníkom toho ktorého mediátora alebo mediačného centra. ZRM jej výšku neupravuje. Mediátorom sa môže stať iba osoba, ktorá spĺňa zákonom stanovené podmienky:

- a) je spôsobilá na právne úkony v plnom rozsahu,
- b) získala vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa na vysokej škole v Slovenskej republike, alebo má uznaný doklad o vysokoškolskom vzdelaní druhého stupňa vydaný zahraničnou vysokou školou,
- c) je bezúhonná,
- d) má osvedčenie o úspešnom absolvovaní odbornej prípravy mediátora, cieľom ktorej je získanie osobitných kvalifikačných predpokladov potrebných na výkon činnosti mediátora. Je zameraná na výučbu o základoch právneho poriadku. Odborná

---

¹⁵ Hnilica, R.: *Mediácia (konsenzuálny prístup k spravodlivosti)*, In: Justičná revue, 59, 2007, č.6 - 7, s. 866

¹⁶ [cit.2011-02-07], tento zoznam je zverejnený na webovej stránke Ministerstva spravodlivosti SR: <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Zoznamy-vedene-MS-SR/MediatorZoznam.aspx>.

príprava je zameraná aj na oblasť interpersonálnej komunikácie, teórie konfliktov a psychologické aspekty riešenia konfliktov, ako aj na oblasť pravidiel správania mediátora. Odborná príprava mediátora sa končí odbornou skúškou, ktorou sa posudzujú odborné vedomosti a zručnosti mediátora.¹⁷

4.3 Priebeh mediácie

Proces mediácie začína uzatvorením dohody o mediácii podľa § 14 ZOM, v ktorej sa strany dohodnú s mediátorom na mediácii konkrétneho sporu. Dohoda musí mať písomnú formu. Pravosť podpisov osôb zúčastnených na mediácii alebo ich zástupcov musí byť úradne osvedčená. Podľa odseku 2 ustanovenia § 14 *mediácia začína uložením dohody o začatí mediácie uzavretej osobami zúčastnenými na mediácii alebo zástupcami konajúcimi v rozsahu svojho oprávnenia konať za zastúpeného a mediátorom v Notárskom centrálnom registri listín zriadenom podľa osobitného zákona. Uloženie dohody o začatí mediácie v registri listín má pre plynutie premlčacej lehoty a zánik práva rovnaké právne účinky ako uplatnenie práva na súde. Osvedčený odpis dohody o začatí mediácie uloženej v registri listín vydá notár okrem osôb oprávnených podľa osobitného predpisu aj súdu na účely súdneho konania.*

Následne si strany dohodnú konkrétny termín resp. termíny, kedy zorganizujú stretnutie, na ktorom prebehne samotný akt mediácie. Mediátor pomáha stranám identifikovať podstatu ich problému, ciele, ktoré chcú dosiahnuť, nabáda ich, aby vyjadrili svoje postoje, tak aby výsledkom bolo riešenie, s ktorým budú spokojné obe strany. Mediátor nemá právomoc vec rozhodnúť, je iba akýmsi sprostredkovateľom dohody.

„Je nutné podotknúť, že v proces mediácie nie je rozhodujúci právny aspekt sporu (tak ako ho chápeme v súdnom konaní), ale celý proces je orientovaný na zblíženie stanovísk sporných strán a zohľadnenie ich pocitov, postojov a potrieb. Výsledok nie je závislý od preukázaných

---

¹⁷ spracované podľa ustanovenia § 8 a § 9 ZOM

skutočností ani príslušnej právnej úpravy, ale len od záujmov, ktoré strany sledujú. Účelom je dať stranám možnosť vysvetliť si svoj postoj k sporu a objasniť pôvod nedorozumenia a záujmy jednotlivých účastníkov“.¹⁸ „Pri mediácii je veľmi dôležité zameranie sa na budúcnosť a menej na minulosť. Informácie o minulosti slúžia len na identifikáciu a vysvetlenie sporu. Jej podstatou je orientácia na budúcnosť – ako spor riešiť a čo možno očakávať.“¹⁹

Podľa ustanovenia § 14 ods.5 ZOM, *mediácia sa končí*

- a) *dňom uzatvorenia dohody, ktorá je výsledkom mediácie,*
- b) *dňom písomného vyhlásenia mediátora po konzultácii s osobami zúčastnenými na mediácii, že mediácia nebude pokračovať,*
- c) *dňom doručenia písomného vyhlásenia osoby zúčastnenej na mediácii adresovaného mediátorovi, že mediácia je skončená, alebo*
- d) *dňom doručenia písomného vyhlásenia jednej z osôb zúčastnených na mediácii adresovaného druhej osobe zúčastnenej na mediácii a mediátorovi, že mediácia je skončená.*

4.4 Výsledok mediácie

Pokiaľ sa mediácia skončí úspešne, uzatvára sa písomná dohoda, v ktorej je obsiahnutý výsledok mediácie, spravidla záväzok oboch strán. Dohoda je pre strany záväzná. Takáto dohoda sa môže stať exekučným titulom²⁰ iba v prípade, ak je spísaná vo forme notárskej zápisnice alebo ak bola schválená ako zmier pred súdom alebo rozhodcovským orgánom. Bližšie požiadavky na obsah takejto notárskej zápisnice určuje Exekučný

---

¹⁸ Hnilica, R.: *Mediácia (konsenzuálny prístup k spravodlivosti)*, In: Justičná revue, 59, 2007, č.6 - 7, s. 867

¹⁹ Labáth, V.: *Mediácia – alternatívne riešenie sporov*, In: Bulletin Slovenskej advokácie, č. 4, 2004, s.26

²⁰ bližšie o exekučnom titulu pozri na str. 58 tejto štúdie

poriadok²¹, ktorý v ustanovení § 41 ods. 2 písm. c) upravuje, že *exekúciu možno vykonať aj na podklade notárskych zápisníc, ktoré obsahujú právny záväzok a v ktorých je vyznačená oprávnená osoba a povinná osoba, právny dôvod, predmet a čas plnenia, ak povinná osoba v notárskej zápisnici s vykonateľnosťou súhlasila*. Ak má byť dohoda schválená vo forme súdneho zmiernu, musí byť v zmysle ustanovenia § 99 ods. 2 OSP v súlade s právnymi predpismi.

Ešte donedávna OSP ako predpis upravujúci civilné súdne konanie neobsahoval žiadne ustanovenia o mediácii. V roku 2005 bol na vybraných súdoch spustený pilotný projekt mediácie, cieľom ktorého bolo, aby sudcovia v odôvodnených prípadoch odporúčali účastníkom konania v priebehu konania, aby sa pokúsili svoj spor vyriešiť mediáciou. Zo Záverečnej správy o realizácii pilotného projektu mediácie v civilných a obchodných veciach a návrh opatrení na ďalšie zefektívnenie mediácie²² vyplýva, že pilotné súdy najčastejšie odporúčali na mediáciu spory o zaplatenie pohľadávok, výživného, spory o vydanie bezdôvodného obohatenia, vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, vyporiadanie podielového spoluvlastníctva (OS KE I.), občianskoprávne, obchodnoprávne, rodinnoprávne a pracovnoprávne spory (OS BB, OS BA III.), spory civilnej, obchodnej a poručenskej agendy (OS PO), vyporiadanie BSM, výživné na plnoleté deti, spory o náhradu škody, spory týkajúce sa nájmu bytu a nebytových priestorov, spory zo zmlúv o dielo (OS BA II.). Podľa informácií zástupcov pilotných súdov bolo celkovo na mediáciu odporúčaných viac ako 3600 sporov (z toho približne 80 vecí na OS KE I., 3371 vecí na OS BB, v senáte 23cb na OS BA III. približne 150 vecí, približne 45 prípadov na OS BA II., podľa údajov OS PO na mediáciu bol odporúčaný takmer každý spor).

Posledná novela OSP zákon č. 388/2011 Z. z. s účinnosťou od 1.12.2012 zavádza novú zákonnú možnosť súdu v ustanovení § 99 ods. 1,

²¹ zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov

²² Záverečná správa o realizácii pilotného projektu mediácie v civilných a obchodných veciach a návrh opatrení na ďalšie zefektívnenie mediácie zo dňa 17.3.2006, [cit.2011-02-07], dostupné na internete: <http://wwwold.justice.sk/dwn/l5/medZavSpr.rtf>

podľa ktorej, *ak to umožňujú okolnosti prejednávanej veci, môže súd pred prvým pojednávaním a počas konania účastníkov vyzvať, aby sa o zmier pokúsili mediáciou a zúčastnili sa na informatívnom stretnutí u mediátora zapísaného v registri mediátorov. Podľa ods. 3 ak ide o dohodu o mediácii, rozhodne súd prednostne o tom, či dohodu o mediácii ako súdny zmier schvaľuje. Ak tento zákon ustanovuje lehotu, v ktorej má súd rozhodnúť o návrhu účastníka vo veci samej, rozhodne súd o tom, či dohodu o mediácii ako súdny zmier v tejto veci schvaľuje najneskôr v tejto lehote.*

Uvedená zmena je z hľadiska možnosti aplikácie mediácie veľmi významná. Tým, že samotný súd je oprávnený mediáciu účastníkom navrhnúť, zvyšujú sa možnosti aplikácie tejto metódy ADR aj v prípadoch, keď samotní účastníci konania o jej možnosti dovtedy neboli informovaní.

III. Rozhodcovské konanie

1 História rozhodcovského konania

1.1 Vývoj do vzniku Československej republiky

„Všade tam, kde súkromná vôľa zveruje spornú vec k prejednaniu a rozhodnutiu istým súkromným osobám a odníma ju takto súdom štátnym, hovoríme o konaní rozhodcovskom.“²³ Kým rozhodovanie sporov orgánmi štátu sa datujú od obdobia vzniku štátov, rozhodcovské konanie existovalo približne od 13. storočia. „Prvé písomné zmienky o tom sú v břeclavskom texte Statut Konráda Oty z roku 1237 o „zľubném súde“, ktorý dovoľuje obyvateľom vybavovať drobné spory – de capra et ove ceteris huiusmodi - slobodne za pomoci rozhodcov.“²⁴ „O rozhodcovskej zmluve bol vykonaný zápis, ktorý musel obsahovať predmet rozhodcovského konania, mená strán a rozhodcov, lehotu, v ktorej mal byť nález vyhlásený a nakoniec sankciu pre prípad, že by sa strana nechcela

²³ „ Hora, V.: *Československé civilní právo procesní*, díl III, 1924, str.211

²⁴ Schelleová, I: *Vývoj právní úpravy rozhodčího řízení*, In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, Roč. 3, č.2, 1995, str. 122

nálezu podrobiť. Okrem toho mohlo byť v zmluve určené, kto má byť zahrnutý do zmieru, čo sa má stať v prípade, ak by sa rozhodcovia nedohodli atd.“²⁵ Ak povinnosť uložená rozhodcom splnená nebola, nemohol rozhodca účastníka sankcionovať a spravidla vznikol nový spor, ktorý riešil súd, často však sám rozhodca musel v takomto konaní svedčiť na žiadosť strán.

Vznik základov moderného civilného konania môžeme položiť do obdobia osvieteného absolutizmu, predovšetkým za panovníka Jozefa II., keď došlo definitívne k oddeleniu trestného a civilného konania. Neskôr v roku 1895 prijatý rakúsky občiansky súdny poriadok²⁶ upravoval rozhodcovské konanie. Podmienkou rozhodcovského konania bol platný prejav vôle súkromných osôb, podľa ktorého mala byť istá sporná vec rozhodnutá súkromnými osobami. „Táto vôľa musela byť vyjadrená v zmluve strán (compromissum), pričom bolo potrebné, aby sa táto zmluva vzťahovala na určitý spor z istého právneho a medzi stranami existujúceho pomeru. Pritom sa mohlo jednať o spor už prepuknutý alebo v budúcnosti hroziaci, o ktorom by inak boli oprávnené rozhodovať riadne súdy.“²⁷ Uzatvorením takejto zmluvy vznikla povinnosť rozhodnúť spor v rozhodcovskom konaní. Rozhodca alebo rozhodcovia (ich počet ako ani osobu rozhodcu zákon neupravoval) rozhodovali spôsobom dohodnutým v zmluve alebo na základe vlastného uváženia, mohli vypočúvať strany, svedkov i znalca, avšak len na základe dobrovoľnosti.

Podľa rakúskeho vzoru bol prijatý zákon č. 1/1911, občiansky súdny poriadok uhorský, ktorý platil aj na území Slovenska s minimálnymi odlišnosťami. Úprava rozhodcovského konania sa nachádzala v ustanoveniach § 767- § 788. Táto právna úprava platila až do prijatia občianskeho súdneho poriadku v roku 1950.

---

²⁵ Markov, J: *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII.-XVII. století*, 1967, str. 276

²⁶ Z. č. 113/1895 ř.z. o soudním řízení v občanských věcech právních (civilní řád soudní

²⁷ Schelleová, I: *Vývoj právní úpravy rozhodčího řízení*, In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, Roč. 3, č.2, 1995, str. 126

1.2 Vývoj v období 1918 – 1948

V období po vzniku Československej republiky existovali viaceré rozhodcovské orgány, ktorých existencia a fungovanie bola daná zákonmi. Išlo najmä o:

- a) **rozhodcovské sudy pre plnenie z poistných zmlúv** (zákon č. 145/1934 Sb.) – boli oprávnené rozhodovať o výške poistného plnenia poistovateľa, pokiaľ to bolo v poistnej zmluve dohodnuté, nebolo však možné dohodnúť právomoc rozhodcovského súdu na riešenie iných sporov z poistných zmlúv,
- b) **burzové rozhodcovské sudy** (zákon č. 67/1875 ř. z.), boli príslušné pre spory vznikajúce z burzových obchodov, ale aj pre spory z obchodov uzatvoreným mimo burzy za stanovených podmienok,
- c) **rozhodcovské komisie pre závody so závodnými výbormi** (zákon č. 330/1921 Sb.) - závodné výbory boli vytvorené pre každý činný závod, v ktorom bolo trvale zamestnaných aspoň 30 zamestnancov po dobu najmenej polroka od začatia výroby a boli vytvorené šesťčlenné rozhodcovské komisie, ktoré rozhodovali spory verejnoprávne (napr. riešili sťažnosti členov závodných výborov, spory o rozsah práv a povinností členov závodných výborov, spory so vzniku a činnosti závodných výborov) a spory súkromnoprávne (napr. prepustenie robotníka alebo zriadenca, ktorý bol zamestnaný aspoň tri roky, nárok na mzdu člena závodného výboru),
- d) **rozhodcovské sudy banícke** (zákon č. 145/1920 Zb., nahradený zákonom č. 170/1924 Sb.) - tieto sudy bolo zriadené zákonom ako dvojinštančné, a to jeden vrchný súd v Prahe a 10 banských rozhodcovských súdov v sídlach revírnych rád pre baníctvo, rozhodovali širokú škálu sporov týkajúcich sa banskej oblasti (závodné rady, pracovnoprávne spory, mzdové a platové pomery), konania boli verejné,
- e) **rozhodcovské komisie pre pracovné spory z domáckej práce** (zákon č. 29/1920 Sb.) – boli zriaďované ministrom sociálnej

starostlivosti pre odvetvia, v ktorých pôsobila ústredná komisia, tieto komisie rozhodovali spory o pracovných a mzdových pomeroch, a to snahou urovnať spor zmierom alebo rozhodli nálezom,

- f) **rozhodcovské súdy „bratrských pokladen“** (zákon č. 242/1922 Sb.) – boli vecne príslušné rozhodovať spory, ktoré vznikli z poisťovacích vzťahov medzi poisťovňou „Bratrská Pokladna“ a jeho poistencami alebo medzi poisťovňami navzájom pri prevode nemocenského poistenia,
- g) iné rozhodcovské súdy, ktoré začali vykonávať svoju činnosť v čase Rakúsko - Uhorska napr. rozhodcovské výbory živnostenských spoločenstiev, rozhodcovské súdy stavebné, rozhodcovské súdy nemocenských pokladní, rozhodcovské súdy pre penzijné poistenie zriadencov v súkromných službách, rozhodcovské súdy pre nemocenské poistenie verejných zamestnancov.²⁸

1.3 Právna úprava od 1948 po vznik samostatnej Slovenskej republiky

Občiansky súdny poriadok prijatý v roku 1950 znamenal zmenu pre rozhodcovské konanie. Jeho úprava síce bola ponechaná (v piatej časti označenej ako Konanie pred rozhodcami, Prechodné a záverečné ustanovenia), avšak výrazne reštrikčným spôsobom. Rozhodcovská zmluva sa mohla uzatvoriť iba vtedy, ak jednou zo zmluvných strán bola československá právnická osoba. Toto obdobie charakterizované komunistickým režimom a socializmom zanechalo stopy aj na úprave tohto dovtedy súkromnoprávneho inštitútu riešenia sporov. V rámci zahraničnej obchodnej integrácie bola v roku 1949 vytvorená Rada vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP). Na riešenie sporov sa začali vytvárať stále rozhodcovské orgány, ktoré riešili spory z hospodárskej spolupráce medzi členskými štátmi RVHP. „V Československu sa stal

---

²⁸ Spracované podľa Schelle, K.- Schelleová, I. : *Rozhodčí řízení: historie, současnost a perspektivy*, 2002, 300 s.

takýmto orgánom Rozhodcovský súd Československej obchodnej komory, ktorý bol zriadený v júni 1949 ministerstvom zahraničného obchodu na základe zákona č.119/1948 Sb. o štátnej organizácii zahraničného obchodu a medzinárodného zasielateľstva. Organizácia a činnosť rozhodcovského súdu bola upravená Poriadkom a Štatútom rozhodcovského súdu (č.128/1949 U. I., diel II.) a od roku 1960 Poriadkom rozhodcovského súdu (vyhláška č. 150/1960 Zb.)“²⁹ V roku 1978 bol jeho názov zmenený na Rozhodcovský súd Československej obchodnej a priemyselnej komory, vtedy bola už jeho právomoc na spory z dodávok tovaru medzi organizáciami zahraničného obchodu členských štátov RVHP obligatórna. Medzitým v roku 1963 bolo rozhodcovské konanie upravené samostatným zákonom č. 98/1963 Zb. o rozhodcovskom konaní v obchodných veciach a o výkone rozhodcovských rozhodnutí a rozhodcovské konanie prestalo byť súčasťou súkromného práva a zároveň sa tým zaviedla dvojkoložnosť rozhodcovského konania. Arbitráž bolo možné uskutočniť iba v majetkových sporoch vyplývajúcich z medzinárodného obchodného styku. Tento právny stav trval až do roku 1994, keď bol zákon novelizovaný a bolo umožnená arbitrabilita aj na vnútroštátne majetkové obchodné spory.

Pre úplnosť je potrebné uviesť, že v tomto období existovali rozhodcovské komisie na prejednávanie pracovných sporov.³⁰ Tieto komisie prejednávali *spory medzi organizáciou a pracovníkom o obsah potvrdenia o zamestnaní, o obsah posudkov o pracovnej činnosti a o návrhu pracovníka na zrušenie kárneho opatrenia.*³¹ Niektoré ďalšie pracovnoprávne spory prejednávali len po splnení zákonných podmienok, neprejednávali napr. spory o neplatnosť skončenia pracovného pomeru.

Od roku 1953 existovala štátna arbitráž³², ktorá bola v roku 1963 nahradená inštitútom hospodárskej arbitráže³³, ktorá prejednávala

²⁹ Schelleová, I: *Vývoj právní úpravy rozhodčího řízení*, In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, Roč. 3, č.2, 1995, str. 143

³⁰ boli zriadené na základe vyhlášky Ústrednej rady odborov č. 42/1975 Zb. o prejednávaní a rozhodovaní pracovných sporov rozhodcovskými komisiami

³¹ § 1 ods. 1 vyhlášky č. 42/1975 Zb.

³² Podľa ustanovenia § 1 vládneho nariadenia č. 47/1953 Sb. o štátnej arbitráži štátna arbitráž *rozhoduje predsmlyvné a majetkové spory medzi podnikmi, organizáciami a*

a rozhodovala najmä hospodárske spory medzi socialistickými organizáciami, a to až do roku 1991.

1.4 Medzinárodné pramene ako právne východisko aktuálnej úpravy

V roku 1923 bol založený Medzinárodný arbitrážny súd Medzinárodnej obchodnej komory (ICC) v Paríži. Medzinárodná obchodná komora má významný podiel na vytvorení medzinárodných dokumentov týkajúcich sa zásadných pilierov medzinárodnej arbitráže, teda rozhodcovskej doložky a rozhodcovského rozsudku. V roku 1923 bol prijatý Ženevsky protokol o rozhodcovských doložkách a v roku 1927 Ženevský dohovor o vykonateľnosti cudzích rozhodcovských výrokov.

Tieto protokoly boli nahradené v roku 1958 tzv. Newyorským dohovorom, Dohovorom o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských rozhodnutí, prijatým na pôde Organizácie spojených národov.³⁴ Jeho význam spočíva aj v tom, že bol prijatý viac ako 140 krajinami, čo znamená, že na medzinárodnom poli má významný úspech.³⁵

V roku 1961 bol prijatý na pôde OSN Ďalší významný medzinárodný dokument, a to Európsky dohovor o medzinárodnej obchodnej arbitráži. Československý prezident ho ratifikoval až v roku 1963.³⁶ Tak ako sa v úvode konštatuje, bol prijatý *v snahe podporovať rozvoj európskeho obchodu pokiaľ možno odstraňovaním niektorých ťažkostí, ktoré by mohli brániť organizácii a pôsobeniu medzinárodnej*

---

zariadeniami socialistického sektora i orgánmi štátnej správy. Pri rozhodovaní dbajú orgány štátnej arbitráže na to, aby bola upevňovaná socialistická zákonnosť, plánovacia a smluvná disciplína a chozrasčot; dávajú aj podnety na to, aby bola uplatňovaná majetková zodpovednosť vedúcich osôb za nesplnenie alebo nesprávne plnenie záväzkov.

³³ Vzniknuté na základe zákona č. 121/1962 Zb. o hospodárskej arbitráži

³⁴ Do nášho právneho poriadku bol implementovaný vyhláškou ministra zahraničných vecí č. 74/1959 Zb., s účinnosťou od 10.10.1959

³⁵ Pozri bližšie Dohovor o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských rozhodnutí, [cit.2011-02-08], dostupný na internete: http://www.uncitral.org/pdf/07-87406_Ebook_ALL.pdf, dostupné v niekoľkých jazykových mutáciách

³⁶ pozri bližšie vyhlášku ministra zahraničných vecí č. 176/1964 Zb. o Európskom dohovore o obchodnej arbitráži, cit.2011-02-08], zverejnené napr. na webovej stránke http://www.rsshk.sk/dohovor_medzinarodna_arbitraz.php

obchodnej arbitráže vo vzťahu medzi fyzickými alebo právnickými osobami rôznych európskych krajín.

Vzhľadom na odlišnosť právnej úpravy rozhodcovského konania v jednotlivých krajinách bol v roku 1985 na pôde OSN prijatý Vzorový zákon o medzinárodnej obchodnej arbitráži UNCITRAL³⁷. Tento modelový zákon je rozdelený na 8 kapitol a 36 článkov, ktoré obsahujú všeobecné ustanovenia, právnu úpravu rozhodcovskej zmluvy, zloženie rozhodcovského súdu, príslušnosť rozhodcovského súdu, priebeh rozhodcovského konania, vyhotovenia rozhodnutia a ukončenie konania, odvolanie proti rozhodnutiu, a uznanie a výkon rozhodnutia. Ešte predtým, v roku 1976 Valné zhromaždenie OSN schválilo UNICTRAL Rozhodcovské pravidlá.³⁸ Predmetné pravidlá boli rozdelené do 4 častí a 41 článkov, ktoré upravujú úvodné pravidlá, zloženie rozhodcovského súdu, rozhodcovské konanie a rozhodnutie.

Oba spomínané dokumenty sa zameriavajú na úpravu rozhodcovského konania, v ktorom rozhodujú rozhodcovia ad hoc a významnou mierou prispeli k tvorbe zákonov o rozhodcovskom konaní vo viacerých krajinách, Slovenskú republiku nevynímajúc.

1.5 Právna úprava v podmienkach samostatnej SR

V podmienkach samostatnej Slovenskej republiky bol prvý zákon o rozhodcovskom konaní schválený v roku 1996 ako zákon č. 218/1996 Z.z. o rozhodcovskom konaní. *Rozhodcovské konanie podľa tohto zákona slúži na uľahčenie rozvoja a priebehu obchodných vzťahov. Toto konanie má jeho účastníkom umožniť rýchle a odborným požiadavkám zodpovedajúce vybavovanie majetkových sporov.*³⁹ Už z predmetnej formulácie je zrejmé, že arbitrabilita bola daná iba na obchodné spory, čo

³⁷ Skratka „UNCITRAL“ znamená United Nations Commission on International Trade Law – Komisia OSN pre medzinárodné obchodné pravo, pozri bližšie originálne znenie vzorového zákona dostupné na webovej stránke OSN: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/06-54671_Ebook.pdf

³⁸ [cit.2011-02-09], originál UNICTRAL Arbitration Rules dostupné na webovej stránke OSN: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules/arb-rules.pdf>

³⁹ Ustanovenie § 1 účel zákona, zákon č. 218/1996 Z. z. o rozhodcovskom konaní

neumožňovalo široký rozsah jeho použitia. Objavilo sa mnoho aplikačných problémov, čo vyvolalo potrebu prijatia nového zákona. Týmto zákonom je v súčasnosti platný zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov (ZRK).

„Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 218/1996 Z. z. o rozhodcovskom konaní sa ukázal ako neefektívny a príliš reštriktívny. Dôkazom nutnosti ho zmeniť je najmä malé množstvo rozhodcovských sporov, ktoré sa podľa neho riešili, či už ide o vnútroštátne alebo medzinárodné obchodné spory. Nedostatkom platného zákona o rozhodcovskom konaní je najmä

- úzky rozsah arbitrovateľných vecí,
- nedostatočná voľnosť strán pri voľbe štruktúry arbitráže,
- nevytvára štandardné pravidlá na riešenie nečinnosti,
- chýba úprava voľby hmotného práva.“⁴⁰

Samotná dôvodová správa uvádza, že ZRK sa odvíja od Modelového zákona UNCITRAL o rozhodcovskom konaní v medzinárodnom obchodnom styku. Nový zákon odstraňuje problémy pôvodného zákona, najmä rozširuje okruh právnych vzťahov, ktoré môže byť predmetom arbitráže, teda nielen obchodné, ale občianskoprávne majetkové vzťahy, a to aj medzi slovenskými osobami navzájom bez potreby medzinárodného prvku. Ďalej sa zavádzajú presné podmienky vykonateľnosti rozhodcovských rozsudkov, nový inštitút preskúmania rozhodcovských rozsudkov.

„Zámerom predloženého návrhu zákona je zaradiť rozhodcovské konanie na také miesto, aké mu v skutočnosti patrí, aby mohlo plniť svoje prioritné poslanie, t. j. mimosúdne riešiť spory, a tým skutočne odbremeniť všeobecné súdy od sporov, ktoré sa v rozhodcovskom konaní, k spokojnosti sporových strán, dajú vyriešiť. Riešenie sporov formou

---

⁴⁰ Dôvodová správa k predkladanému návrhu ZRK

rozhodcovského konania ako alternatívnej možnosti k súdnemu konaniu má totiž nesporne veľa výhod⁴¹

Podľa ZRK (resp. aj podľa zákona č. 218/1996 Z.z.) je možné zriadiť tzv. stále rozhodcovské súdy za podmienok stanovených zákonom. Tieto súdy sú oprávnené rozhodovať spory, pokiaľ im táto právomoc bola založená platnou rozhodcovskou zmluvou.⁴² Právny poriadok Slovenskej republiky umožňuje resp. vyžaduje aj zriadenie iných stálych rozhodcovských súdov. Povinnosť zriadiť a na svoje náklady udržiavať stály rozhodcovský súd majú v súčasnosti iba banky.⁴³ Týmto súdom je Stály rozhodcovský súd Slovenskej bankovej asociácie. Niektoré zákony výslovne uvádzajú, že určitý zriaďovateľ môže zriadiť a na vlastné náklady udržiavať stály rozhodcovský súd, a to napr. nasledovné stále rozhodcovské súdy:

- **Burzový rozhodcovský súd pri Komoditnej burze Bratislava**, ktorý *rozhoduje o sporoch z komoditných obchodov a z obchodov uzatvorených mimo komoditnej burzy, ak sú predmetom týchto obchodov komodity obchodované na komoditnej burze, a o týchto sporoch by inak rozhodovali súdy, ak sa na tom strany dohodnú.*⁴⁴
- **Rozhodcovský súd Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory**, ktorý sa považuje za najznámejší stály rozhodcovský súd, rozhoduje majetkové spory vzniknuté z tuzemských a z medzinárodných obchodnoprávných a občianskoprávných vzťahov nezávislými rozhodcami.⁴⁵

---

⁴¹ Dôvodová správa (konsolidované znenie po novele č. 521/2005 Z.z. a novele č. 71/2009 Z.z.), zverejnená na webovej stránke:

http://www.ceac.sk/doc/dovodova_sprava-konsolidovana.pdf

⁴² pozri bližšie v nasledujúcej časti tejto štúdie, 3.kapitola Rozhodcovská zmluva

⁴³ pozri § 90 ods.1 zákona č. 492/2009 Z.z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁴⁴ § 35 zákona č. 92/2008 Z.z. o komoditnej burze a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z.z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov, tento zákon zrušil pôvodný zákon č. 229/1992 Zb. o komoditných burzách, ktorý upravoval zriadenie stáleho rozhodcovského súdu v ustanovení § 16

⁴⁵ vznikol na základe ustanovenia § 16 zákona č. 9/1992 Zb. o obchodných a priemyselných komorách

2 Rozhodcovské konanie – arbitráž

Rozhodcovské konanie je v právnom poriadku Slovenskej republiky tak ako bolo v predchádzajúcej časti uvedené, v súčasnosti upravené relatívne novým ZRK, ktorý je členený na deväť častí upravujúcich nasledovné oblasti:

1. Časť: Základné ustanovenia §1 - §2
2. Časť: Rozhodcovská zmluva §3 - §5
3. Časť: Rozhodca §6 - §11
4. Časť: Stály rozhodcovský súd § 12 - § 15
5. Časť: Rozhodcovské konanie § 16- § 30
6. časť: Rozhodcovské rozhodnutie § 31- § 39
7. časť: Zrušenie rozhodcovského rozsudku § 40 - § 43
- 8.časť: Uznanie a výkon rozhodcovského rozsudku § 44 - § 50
9. Časť: Spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia § 51- § 56

ZRK neobsahuje legálnu definíciu pojmu rozhodcovské konanie. Rozhodcovské konanie však možno charakterizovať ako konanie, v ktorom rozhodcovský súd v súlade so zákonmi prejednáva a rozhoduje spory medzi účastníkmi konania, pričom jurisdikcia je prenesená zo všeobecného súdu na súd rozhodcovský na základe dobrovoľného rozhodnutia zmluvných strán vyjadreného v rozhodcovskej zmluve. Podľa Přemysla Rabana je „Arbitráž - rozhodcovské konanie, kde nestranná osoba zvolená stranami po viac menej formálnom prejednaní sporu za účasti strán vydá nález záväzný a pre obe strany s výhodou vykonateľnosti“.⁴⁶ Synonymom pre rozhodcovské konanie je pojem arbitráž, v rovnakom význame sa používajú oba termíny aj v tejto štúdii.

---

⁴⁶ Raban, P.: *Alternatívni řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 4)

V porovnaní s inými formami ADR má rozhodcovské konanie najviac podobných znakov so súdnym konaním. Kým pri ostatných formách ADR má osoba, ktorá sa zúčastňuje riešenia sporu (mediátor, facilitátor, konciliátor) vždy len právo byť nápomocný pri hľadaní urovnania sporu, pri rozhodcovskom konaní má rozhodca povinnosť spor rozhodnúť.

Rozhodcovské konanie je dobrovoľné len dovtedy, kým sa strany dobrovoľne rozhodnú, že svoj existujúci spor alebo spor, ktorý vznikne v budúcnosti z určitého zmluvného vzťahu vyriešia v rozhodcovskom konaní. Po začatí konania (najmä pokiaľ žalobca nezoberie žalobu späť resp. nedôjde medzi účastníkmi k urovnaniu sporu) sú účastníci viazaní rozhodnutím rozhodcu a sú povinní sa mu podrobiť.

2.1 Prípustnosť rozhodcovského konania – arbitrabilita

Pre určenie prípustnosti arbitráže je žiaduce vôbec vymedziť si termín arbitrabilita. „V podstate ide o transfer rozhodovacej právomoci zo strany všeobecných súdov (orgánov verejnej moci) na orgány rozhodcovské (orgány súkromnoprávnej povahy). Zásadu zmluvnej slobody v oblasti súkromného práva (hmotného) takto dopĺňa autonómia strán v oblasti procesného práva o prenechanie rozhodovania svojich sporov zvolenému rozhodcovskému súdu.“⁴⁷ Nie všetky spory je možné v arbitráži rozhodnúť. Aké spory môžu rozhodcovské súdy rozhodovať, upravuje ZRK v ustanovení § 1 a podľa neho v ňom možno rozhodovať *majtkové spory vzniknuté z tuzemských a z medzinárodných obchodnoprávných a občianskoprávných vzťahov, ak je miesto rozhodcovského konania v Slovenskej republike* a súčasne za splnenia podmienky, že ide o spor, ktorý môžu účastníci v konaní pred súdom skončiť zmierom, s výnimkou z arbitrability vylúčených sporov uvedených v ods. 3 predmetného ustanovenia. Z uvedeného vyplýva, že musia byť splnené tri zákonné podmienky, aby bolo prípustné spor rozhodnúť v rozhodcovskom konaní, a to:

---

⁴⁷ Hrivnák, J.: *Základy arbitráže – Prvá časť: prípustnosť arbitráže*, In: Bulletin Slovenskej advokácie, SAK, 3-4/2002, Bratislava, str. 8

2.1.1 Majetkový spor

Hoci ZRK ani iný zákon nedefinuje pojem majetok alebo majetkové spory, možno predpokladať, že v rozhodcovskom konaní možno prejednávať tie spory, ktoré vznikli o z obchodnoprávneho alebo občianskeho vzťahu (teda najčastejšie vzťahy upravené Občianskym zákonníkom, Obchodný zákonníkom resp. inými právnymi predpismi patriacimi do súkromného práva) a týkajú sa ich majetku alebo majú majetkový aspekt. „Na základe doterajších poznatkov možno podľa nášho názoru pojem majetok na účely súkromného (ale aj verejného) práva vymedziť takto: Majetok osoby tvoria hmotné veci, predmety duševného vlastníctva, záväzky a pohľadávky a iné peniazmi ocenené hodnoty (najmä obchodné podiely, dematerializované cenné papiere, prírodné sily ovládateľné a slúžiace ľudským potrebám), ktoré je možné prevádzať na tretie osoby.“⁴⁸

Z uvedeného vyplýva, že v rozhodcovskom konaní nie je možné prejednávať majetkové spory vyplývajúce z právnej úpravy Zákonníka práce, Zákona o rodine, niektoré vzťahy upravené Autorským zákonom, pokiaľ nemajú charakter majetkových sporov. Možno teda konštatovať, že v rozhodcovskom konaní sa rozhoduje najčastejšie o žalobách na plnenie (spravidla o zaplatenie pohľadávky) alebo o určovacích žalobách.

2.1.2 Miesto rozhodcovského konania

Pokiaľ sa má rozhodovať spor podľa ZRK, musí byť miesto rozhodcovského konania v Slovenskej republike. Podľa § 23 ZRK *rozhodcovské konanie sa uskutoční na mieste dohodnutom účastníkmi rozhodcovského konania. Ak k tejto dohode nedošlo, uskutoční sa na mieste, ktoré určil rozhodcovský súd so zreteľom na povahu sporu a záujmy účastníkov rozhodcovského konania. Pre rozhodcovské konanie,*

---

⁴⁸ Vojčík, P.: *Právomoc rozhodcovského súdu*, In: Bulletin Slovenskej advokácie, 2005, č.1, str.10

ktoré prebieha na stálom rozhodcovskom súde, platia ustanovenia rokovacieho poriadku stáleho rozhodcovského súdu o mieste rozhodcovského konania. Ak si strany vybrali pre rozhodnutie svojho sporu rozhodcu ad hoc s trvalým pobytom alebo miestom podnikania na území Slovenskej republiky, platí, že si vybrali miesto rozhodcovského konania v Slovenskej republike.

2.1.3 Možnosť skončenia sporu súdnym zmierom

Arbitrabilita rozhodcovského súdu je daná iba vtedy, ak sa má rozhodnúť spor, ktorý by mohli účastníci konania skončiť pred všeobecným súdom súdnym zmierom. Podľa § 99 OSP môžu účastníci skončiť konanie súdnym zmierom, ak to povaha veci pripúšťa a ak súd rozhodne o tom, že zmier schvaľuje. Súd môže zmier schváliť iba v prípade, ak je v súlade s právnymi predpismi. Súdny zmier je možné preto schváliť iba v sporovom konaní. „Občiansky súdny poriadok viaže prípustnosť uzavretia zmieru vtedy, ak to povaha veci pripúšťa. Povahou veci v tomto zmysle treba rozumieť predovšetkým prípustnosť hmotnoprávnej dispozície s predmetom sporu účastníkmi konania. Povahou veci rozumieme taký nárok, ktorého ochrana sa uplatnila v súdnom konaní a ktorým účastníci v rámci hmotného práva (teda v predprocesnom vzťahu) môžu aspoň čiastočne slobodne disponovať svojimi prejavmi vôle.“⁴⁹

Okrem vyššie uvedených podmienok, na splnenie ktorých sa viaže možnosť rozhodnutia veci v rozhodcovskom konaní, ZRK obsahuje negatívnu enumeráciu sporov, ktoré v rozhodcovskom konaní rozhodovať nemožno. Ide o spory:

- a) **o vzniku, zmene alebo o zániku vlastníckeho práva a iných vecných práv k nehnuteľnostiam** (§ 1 ods. 3 písm. a) ZRK), ktorými sú záložné právo, zádržné právo a vecné bremeno, možno

---

⁴⁹ Vojčík, P.: *Právomoc rozhodcovského súdu*, In: Bulletin Slovenskej advokácie, 2005, č.1, str.13

však rozhodovať spory, ktoré sa vlastníctva týkajú, nie však vzniku, zmeny alebo zániku týchto práv, teda je možné riešiť spory napr. o nájomné, náhradu škody,

- b) **statusové**, t.j. spory týkajúce sa osobného stavu (§ 1 ods. 3 písm. b) ZRK), ktorými sú najmä konania uvedené v ustanovení § 80 písm. a) OSP, a to konanie o rozvod, o neplatnosť manželstva, o určení, či tu manželstvo je alebo nie je, o určení rodičovstva, o osvojení, o spôsobilosti na právne úkony, o vyhlásení za mŕtveho,
- c) **súvisiace s núteným výkonom rozhodnutí** (§ 1 ods. 3 písm. c) ZRK), to znamená, že nemožno rozhodovať vo veciach, ktoré boli právoplatne rozhodnuté a povinný neplní dobrovoľne či už v rámci výkonu rozhodnutia podľa OSP alebo v exekučnom konaní v zmysle Exekučného poriadku, rovnako sú vylúčené s tým spojené spory,
- d) **ktoré vzniknú v priebehu konkurzného a vyrovnacieho konania** (§ 1 ods. 3 písm. d) ZRK), to znamená spory, ktoré vzniknú počas konkurzného a reštrukturalizačného konania, napr. spory ohľadne sporných pohľadávok, spory týkajúce sa odporovateľnosti právnych úkonov a rovnako nemožno rozhodovať v arbitráži spor, pokiaľ na majetok niektorého z účastníkov konania bol vyhlásený konkurz.

3. Rozhodcovská zmluva ako základný predpoklad arbitráže

Civilné konanie na všeobecnom súde, pokiaľ ide o sporové konanie, začína podaním návrhu na začatie konania, žalobou. Účinok začatia rozhodcovského konania sa tiež spája so žalobou, avšak začať arbitráž možno iba v prípade, ak sa strany dohodli, že svoj spor vyriešia v rozhodcovskom konaní. Takáto dohoda sa môže uskutočniť formou

- a) rozhodcovskej zmluvy,
- b) rozhodcovskej doložky,
- c) vyhlásením zmluvných strán.

Ad a) Rozhodcovská zmluva (compromissum)

Obsahom rozhodcovskej zmluvy je *dohoda zmluvných strán o tom, že všetky alebo niektoré spory, ktoré medzi nimi vznikli alebo vzniknú v určenom zmluvnom alebo v inom právnom vzťahu, sa rozhodnú v rozhodcovskom konaní.*⁵⁰ Uvedené znamená, že rozhodcovskú zmluvu môžu strany uzatvoriť v čase, keď už medzi nimi vznikol právny konflikt, ktorý hodlajú riešiť, alebo ju uzatvoria v čase, keď spor medzi nimi ešte nevznikol.

Podstatnými obsahovými náležitosťami (essenciatialia negotii) rozhodcovskej zmluvy sú:

- určenie zmluvných strán
- určenie sporu (predmet konania)
- určenie rozhodcu alebo stáleho rozhodcovského súdu, ktorý má spor rozhodnúť alebo spôsob jeho určenia
- označenie zmluvy alebo iného právneho vzťahu, z ktorého spor vznikol alebo môže vzniknúť

Je veľmi dôležité, venovať dostatočnú pozornosť formulácii rozhodcovskej zmluvy. Nevyhnutné je určenie právneho vzťahu, ktorého sa spor týka. Tento právny vzťah musí byť označený určito a zrozumiteľne, aby bola rozhodcovská zmluva platná, napr. „zmluvné strany sa podrobia rozhodcovského konaniu vo všetkých sporoch, ktoré vznikli alebo vzniknú zo zmluvy o dielo, ktorá bola medzi nimi uzatvorená dňa 1.6.2011“. Formulácia „zmluvné strany sa podrobia rozhodcovského konaniu vo všetkých sporoch, ktoré vznikli alebo medzi nimi vzniknú“, nie je dostatočne určitá a zrozumiteľná a môže mať za následok, že v takomto prípade zvolený rozhodca nebude právomoc vo veci rozhodnúť, pokiaľ strany pred rozhodcovským konaním spoločne tento obsah dodatočne neurčia.

---

⁵⁰ § 3 ods. 1 ZRK

Okrem vyššie uvedených podstatných obsahových náležitosti možno v rozhodcovskej zmluve dohodnúť aj ďalšie dojednania, ktoré závisia od dohody strán a ich potreby špecifikovať ďalšie náležitosti, ktoré však nie sú povinné, pretože ich rieši ZRK, pokiaľ sa strany nedohodnú. Takýmito sú napríklad: dohoda o mieste rozhodcovského konania, dohoda o jazyku, dohoda o ústnom pojednávaní, dohoda o vylúčení dôvodu na zrušenie rozhodcovského rozsudku súdom podľa ustanovenia § 40 ods. 1 písm. h) ZRK, dohoda o pravidlách konania resp. odkaz na použitie existujúcich pravidiel, dohoda o počte rozhodcov a pod.

Ad b) Rozhodcovská doložka

Rozhodcovská zmluva môže byť uzatvorená vo forme samostatnej zmluvy alebo vo forme rozhodcovskej doložky k zmluve. Rozhodcovská doložka býva zvyčajne súčasťou konkrétnej (hlavnej) zmluvy uzatvorenej medzi účastníkmi konania. Musí spĺňať rovnaké podstatné náležitosti ako zákon stanovuje pre rozhodcovskú zmluvu. V ďalšom texte sa bude používať iba pojem rozhodcovská zmluva.

Ad c) Vyhlásenie zmluvných strán

Z formálneho hľadiska ZRK pod sankciou neplatnosti vyžaduje, aby mala rozhodcovská zmluva písomnú formu. *Písomná forma je zachovaná, ak je rozhodcovská zmluva obsiahnutá v dokumente podpísanom zmluvnými stranami alebo vo vzájomne vymenených listoch, ak je dohodnutá telefaxom alebo pomocou iných telekomunikačných zariadení, ktoré umožňujú zachytenie obsahu rozhodcovskej zmluvy a označenie osôb, ktoré ju dohodli.*⁵¹ Pokiaľ zmluvné strany písomnú rozhodcovskú zmluvu neuzatvoria a majú úmysel podrobiť svoj spor rozhodnutiu rozhodcovského súdu, môžu vykonať takéto vyhlásenie do zápisnice pred rozhodcom najneskôr do začatia konania o veci samej, pričom vyhlásenie musí spĺňať obsahové náležitosti rozhodcovskej zmluvy.

Pokiaľ ide o charakter rozhodcovskej zmluvy, v právnej teórii je mnoho názorov, ktoré nie sú v tomto smere úplne jednoznačné.

---

⁵¹ § 4 ods. 2 ZRK

V poslednom období zaznamenávame skôr rozšírenejší názor, s ktorým sa stotožňujeme, že je to zmluva procesnoprávna. „Rozhodcovská zmluva je nepochybne svojou povahou zmluvou procesnoprávnou, pretože jej predmetom je otázka derogácie súdnej jurisdikcie, t.j. vyňatie sporu z právomoci súdu a jeho prenesenia do právomoci rozhodcov.“⁵² „Zároveň je aj zmluvou samostatnou a oddelenou od hlavnej zmluvy, čo plynie aj zo skutočnosti, že neplatnosť hlavnej zmluvy nespôsobuje bez ďalšieho neplatnosť zmluvy rozhodcovskej (ust. § 5 ods. 1 ZRK).“⁵³

4. Rozhodcovský súd a rozhodca

Pojem rozhodcovský súd a rozhodca nie je totožný, avšak na účely ZRK sa podľa ustanovenia § 7 ods.1 ZRK za rozhodcovský súd považuje jediný rozhodca alebo viacerí rozhodcovia. Rozhodca je fyzická osoba, ktorá po splnení všetkých zákonných podmienok rozhoduje v arbitráži a pre potreby rozhodcovského konania sa považuje za rozhodcovský súd. V tejto štúdii má použitie pojmu rozhodca a rozhodcovský súd rovnaký význam, pokiaľ z obsahu nevyplýva inak. Podľa právnej úpravy existuje stály rozhodcovský súd, ktorý funguje ako inštitúcia zriadená určitou právnickou osobou.⁵⁴

4.1 Spôsobilosť byť rozhodcom

*Rozhodcom sa môže stať každá fyzická osoba, na ktorej sa zmluvné strany dohodnú, ak je plnoletá, spôsobilá na právne úkony v plnom rozsahu, má skúsenosti na výkon funkcie rozhodcu a je bezúhonná a ak osobitný predpis alebo tento zákon neustanovuje inak.*⁵⁵ ZRK

---

⁵² Winterová, A. a kol.: *Civilní právo procesní*, Praha, Linde, 1999, str.616

⁵³ Slávik, S.: *K realizácii rozhodcovského konania v pracovnoprávných vzťahoch*, In : *Justičná revue*, č. 1, 2008, str. 89

⁵⁴ pozri bližšie kapitola č. 5 v tejto časti štúdie

⁵⁵ § 6 ods. 1 ZRK

Pre potreby ZRK sa za bezúhonného považuje ten, kto nebol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin. Táto skutočnosť sa preukazuje výpisom z registra trestov a predkladá sa iba pri zápise rozhodcu do zoznamu rozhodcov vedenom pri stálom rozhodcovskom súde. Pokiaľ si strany vyberajú rozhodcu ad hoc, tento nie je povinný svoju bezúhonnosť preukazovať. Ak by však túto podmienku nespĺňal, musel by funkciu rozhodcu odmietnuť.

nevyžaduje splnenie žiadnych iných podmienok. Zákonné predpoklady výkonu funkcie rozhodcu sú minimalistické, keďže takéto podmienky de facto spĺňa každá plnoletá osoba. Je však podľa nášho názoru diskutabilné, ako môže kvalifikovane rozhodnúť spor rozhodca, ktorý síce uvedené podmienky spĺňa, ale nemá právnické vzdelanie. Je totiž nevyhnutné, aby bolo v rozhodcovskom konaní rozhodnuté v súlade so všeobecne záväznými predpismi a je veľmi málo pravdepodobné, aby rozsiahly obsah právneho poriadku SR poznala osoba, ktorá nemá právnické vzdelanie. Jedinou „výhodou“ v tomto smere je, že stále rozhodcovské sudy sú oprávnené vyžadovať splnenie osobitných podmienok na výkon funkcie rozhodcu, ktorými môže byť napr. vek, dosiahnuté vzdelanie, skúsenosti v oblasti špecializácie stáleho rozhodcovského súdu. „V súvislosti s predpokladmi pre výkon funkcie rozhodcu treba záverom konštatovať a čiastočne zmierniť kritiku nedostatočnej zákonnej limitácie činnosti rozhodcov, keďže podriadenie sa tomuto spôsobu prejednávania a rozhodnutia sporu je plne na slobodnej vôli strán, ktorým ju nikto výslovne ani implicitne nediktuje.“⁵⁶ „Podmienky, ktoré musí spĺňať osoba, aby ju bolo možné menovať do funkcie rozhodcu, sú možno zákonodarcom nastavené takýmto spôsobom zámerne a je iba na vôli strán, či služby takejto osoby využijú.“⁵⁷

4.2 Ustanovenie rozhodcu

Zmluvné strany sa môžu na osobe rozhodcu resp. rozhodcov dohodnúť priamo v rozhodcovskej zmluve alebo si v nej určia postup jeho resp. ich dodatočného ustanovenia. Počet rozhodcov dohodnú zmluvné strany v zmluve. Jediné zákonné obmedzenie v tomto smere je, že tento počet musí byť nepárny. Platí právna domnienka, že ak sa strany na počte rozhodcov nedohodnú, tak rozhodujú traja rozhodcovia. ZRK rieši aj

⁵⁶ Palková, R.: *Mimosúdne riešenie sporov v Slovenskej republike*, In : Justičná revue č.3 2008, str.383- 393

⁵⁷ Lisse, L.: *K požiadavkám na výkon funkcie rozhodcu a liberalizácie rozhodčího soudnictví*, In : Právne rozhledy, č. 6/2006, s. 224-228

postup dodatočného ustanovenia rozhodcov, pokiaľ tento postup nedohodnú strany v rámci svojej zmluvnej autonómie. V takom prípade

- a) *pri rozhodcovskom konaní s tromi rozhodcami každá zmluvná strana ustanoví jedného rozhodcu a takto ustanovení rozhodcovia následne ustanovia tretieho predsedajúceho rozhodcu; ak zmluvná strana neustanoví rozhodcu do 15 dní od požiadania druhej zmluvnej strany alebo ak dvaja ustanovení rozhodcovia neustanovia tretieho predsedajúceho rozhodcu do 30 dní od ich ustanovenia, rozhodcu na žiadosť zmluvnej strany ustanoví vybraná osoba alebo súd,*
- b) *pri rozhodcovskom konaní s viac ako tromi rozhodcami sa postupuje primerane podľa písmena a),*
- c) *pri rozhodcovskom konaní s jedným rozhodcom tohto rozhodcu na žiadosť zmluvnej strany ustanoví vybraná osoba alebo súd.*⁵⁸

Vybranou osobou sa rozumie osoba (fyzická alebo právnická), ktorú strany v rozhodcovskej zmluve určia, aby ustanovila rozhodcu príp. rozhodcov. Je na jej zodpovednosti, aby vybrala osobu, ktorá splní zákonom kladené požiadavky na osobu rozhodcu. V praxi je takouto osobou často práve stály rozhodcovský súd, ktorý na rozhodnutie sporu ustanoví niektorého rozhodcu evidovaného v zozname rozhodcov vedenom pri danom stálom rozhodcovskom súde.

4.3 Prijatie funkcie rozhodcu

*Kto prijme funkciu rozhodcu, zaväzuje sa, že ju bude vykonávať nestranne a s odbornou starostlivosťou tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov a aby nedochádzalo k porušovaniu ich práv a právom chránených záujmov a aby sa práva na ich úkor nezneužívali.*⁵⁹ Nikto funkciu rozhodcu nemusí prijať. Ak sa oslovená osoba rozhodne funkciu rozhodcu prijať, musí túto

---

⁵⁸ § 8 ods. 2 ZRK

⁵⁹ § 6a ZRK

skutočnosť písomne potvrdiť. ZRK nešpecifikuje, akým spôsobom a vo vzťahu ku komu sa má prijatie urobiť. Pokiaľ pravidlá konania túto skutočnosť neupravujú, malo by si písomné prijatie funkcie rozhodcu doručiť žalobcovi a pri doručení žaloby žalovanému žalobcom, by toto prijatie mal žalobca pripojiť. Uvedené konštatovanie má však iba odporúčajúci charakter, v praxi sa môže zmluvné strany zariadiť inak.

Prijatie funkcie rozhodcu je zodpovednou úlohou, pretože účastníci konania vkladajú takejto osobe do rúk dôveru, že ich spor rozhodne zákonne. Zároveň jej poskytnú v konaní dôležité údaje, informácie, často dôverného charakteru. ZRK nato pamätá a preto ukladá rozhodcovi povinnosť zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel pri výkone svojej funkcie alebo v súvislosti s ňou, a to aj po skončení konania.

4.4 Námietka proti rozhodcovi

Podobne ako v súdnom konaní od sudcu na všeobecnom súde, aj v rozhodcovskom konaní sa od rozhodcu vyžaduje, aby spor prejednával a rozhodoval nestranne a bez predpojatosti. Je povinnosťou osoby ustanovenej za rozhodcu bezodkladne informovať zmluvné strany o *všetkých skutočnostiach, pre ktoré by mohla byť z prejednávania a rozhodovania veci vylúčená, ak so zreteľom na jej pomer k veci alebo k zmluvným stranám možno mať pochybnosť o jej nepredpojatosti. Rovnakú povinnosť má rozhodca od jeho ustanovenia do tejto funkcie počas rozhodcovského konania okrem prípadu, ak zmluvné strany o takýchto skutočnostiach už skôr informoval.*⁶⁰ Uvedené znamená, že takáto osoba ustanovená za rozhodcu funkciu rozhodcu neprijme resp. ju odmietne. Ak sa o dôvode nepredpojatosti dozvie až počas rozhodcovského konania, je povinná funkcie rozhodcu sa vzdať.

Účastníci konania majú právo namietať predpojatosť rozhodcu formou podania písomnej námietky, avšak iba z dôvodov, o ktorých sa

---

⁶⁰ § 9 ods. 1 ZRK

dozvedeli až po jeho ustanovení do funkcie. Postup podávania námietok môžu strany dohodnúť už v rozhodcovskej zmluve alebo sa na postupe môžu dohodnúť pred začatím rozhodcovského konania. O námietke v takom prípade rozhodne vybraná osoba. Dovtedy ustanovený rozhodca nie je oprávnený rozhodnúť vo veci rozhodcovským rozsudkom. Ak strany takýto postup nedohodli, podľa ustanovenia § 9 ods.4 a 5 ZRK *zmluvná strana, ktorá chce podať námietku voči rozhodcovi, zašle do 15 dní odo dňa, keď sa dozvedela o možných okolnostiach nepredpojatosti rozhodcu alebo o nesplnení podmienok na výkon funkcie rozhodcu, písomné oznámenie dôvodov námietky vybranej osobe. Ak vybraná osoba nebola určená, zašle písomné oznámenie súdu. Ak sa rozhodca, voči ktorému bola námietka vznesená, funkcie nevzdá alebo ak druhá zmluvná strana nebude s námietkou súhlasiť, o námietke rozhodne na žiadosť zmluvnej strany vybraná osoba alebo súd. Proti rozhodnutiu o námietke proti rozhodcovi nie je prípustný opravný prostriedok.*

4.5 Zánik funkcie rozhodcu

Funkcia rozhodcu môže zaniknúť piatimi zákonom predpokladanými spôsobmi, a to vzdaním sa funkcie rozhodcu, odvolaním z funkcie rozhodcu, rozhodnutím súdu alebo vybranej osoby, pozbavením alebo obmedzením spôsobilosti rozhodcu na právne úkony alebo smrťou rozhodcu. V prípade zániku funkcie rozhodcu je potrebné ustanoviť náhradného rozhodcu. Ak sa strany nedohodli na postupe ustanovenia náhradného rozhodcu, ustanoví sa postupom, ktorý sa použije v prípade ako keby rozhodca ustanovený ešte nebol.⁶¹

5. Rozhodca ad hoc a stály rozhodcovský súd

Z hľadiska subjektu rozhodovania sa arbitráž rozdeľuje na príležitostnú a inštitucionálnu. Príležitostná arbitráž znamená výber rozhodcu ad hoc, teda na rozhodnutie konkrétneho sporu. Rozhodcovské

---

⁶¹ pozri bližšie časť 4.2 tejto časti štúdie

konanie ad hoc je rovnocenné s rozhodcovským konaním inštitucionálnym, ktoré prebieha pred stálym rozhodcovským súdom. Príležitostnej arbitráži ZRK nevenuje špeciálnu pozornosť, vzťahujú sa na ňu všetky ustanovenia ZRK, s výnimkou tých, ktoré upravujú stále rozhodcovské súdy.

Právnej úprave zriadenia a fungovania stálych rozhodcovských súdov sa venuje štvrtá časť ZRK. Zriaďiť a na svoje náklady udržiavať stály rozhodcovský súd môže akákoľvek právnická osoba. Zriaďiť a udržiavať stály rozhodcovský súd sú povinné napr. banky a pobočky zahraničných bánk spoločne alebo prostredníctvom svojho záujmového združenia. Právnická osoba, ktorá sa rozhodne zriaďiť stály rozhodcovský súd, je jej zriaďovateľom. Zriaďovateľ je povinný vydať štatút a rokovací poriadok a zriadenie stáleho rozhodcovského súdu zverejniť v Obchodnom vestníku. V ňom sa zverejňuje aj štatút, rokovací poriadok a zoznam rozhodcov, ktorí na stálom rozhodcovskom súde pôsobia.

Ak sa zmluvné strany pri uzatváraní rozhodcovskej zmluvy dohodnú, že ich spor má rozhodnúť stály rozhodcovský súd, znamená to spravidla, že sa podrobujú jeho predpisom, t.j. štatútu a rokovaciemu poriadku platným v čase začatia konania. Ak si strany určia rozhodcu ad hoc, môžu uviesť odkaz na použitie rokovacieho poriadku toho ktorého stáleho rozhodcovského súdu.

Ministerstvo spravodlivosti SR vedie zoznam stálych rozhodcovských súdov. V čase písania tejto štúdie je ich vyše 100.⁶² Okrem názvu, kontaktných údajov sú zverejnené štatúty, rokovacie poriadky a zoznamy rozhodcov vrátane ich zmien. Štatút upravuje organizačnú štruktúru, vecnú pôsobnosť, podmienky zápisu do zoznamu rozhodcov.⁶³ Rokovací poriadok musí obsahovať úpravu postupu rozhodcovského konania, pravidiel o trovách konania, pravidiel zmierovacieho konania a ďalšie náležitosti súvisiace s ochranou záujmov

---

⁶² [cit.2011-02-11], Zoznam stálych rozhodcovských súdov je zverejnený na webovej stránke Ministerstva spravodlivosti SR:

<http://wwwold.justice.sk/wfn.aspx?pg=l36&uc=adr/rozs>.

⁶³ pozri bližšie § 13 ZRK

účastníkov. Ak nejaká vec upravená nie je, postupuje sa podľa ZRK, pokiaľ nie je upravená v ZRK, tak podľa príslušných ustanovení OSP. Zoznam rozhodcov vedený stálym rozhodcovským súdom je verejný. Zapiše sa do neho na základe žiadosti osoba, ktorá spĺňa zákonné podmienky na výkon funkcie rozhodcu a osobitné podmienky ustanovené tým ktorým stálym rozhodcovským súdom.

Z prieskumu dokumentov rozhodcovských súdov zverejnených na vyššie označenej webovej stránke vyplýva, že väčšina rozhodcov disponuje titulom JUDr. alebo Mgr., čo je dané tým, že mnohé z týchto súdov majú v rámci osobitných podmienok na výkon funkcie rozhodcu uvedenú požiadavku vysokoškolského právnického vzdelania a zároveň uvádzajú ako možnosť zápisu do zoznamu rozhodcov menovaním napr. predsedu súdu resp. predsedníctva, čo znamená, že právny nárok na zápis do zoznamu rozhodcov nie je. Je vecou zriaďovateľa, koho ako rozhodcu do zoznamu zapiše.

Pokiaľ sa zmluvné strany chcú podrobiť rozhodnutiu stáleho rozhodcovského súdu, spravidla rozhoduje spor rozhodca zo zoznamu rozhodcov, avšak strany si môžu vybrať aj inú osobu. Stále rozhodcovské súdy spravidla žiadajú za takýto nadštandardný úkon príplatkovú povinnosť.

6. Priebeh rozhodcovského konania

Celý priebeh rozhodcovského konania sa riadi pravidlami dohodnutými medzi účastníkmi konania, ktoré sa označujú pri stálom rozhodcovskom konaní ako rokovací poriadok. Pokiaľ si strany nedohodnú pravidlá konania, riadi sa priebeh celého konania príslušnými ustanoveniami ZRK. Pokiaľ niektoré veci nie sú upravené ZRK, použijú sa subsidiárne primerane podľa ustanovenia § 51 ods. 3 ZRK ustanovenia OSP, ktorý má ako všeobecný predpis o občianskom súdnom konaní má vo vzťahu k ZRK povahu *lex generalis* k *lex specialis*.

6.1 Začatie konania – žaloba, žalobná odpoveď, vzájomná žaloba a ich náležitosti

Rozhodcovské konanie začína podaním žaloby. Žalobu môže podať osoba, ktorá je zmluvnou stranou zmluvy alebo iného právneho vzťahu, z ktorého vznikol spor a na jeho riešenie je založená právomoc rozhodcovského súdu v rozhodcovskej zmluve. Takouto osobou môže byť fyzická alebo právnická osoba. Dňom začatia rozhodcovského konania sa zmluvné strany stávajú účastníkmi rozhodcovského konania, pričom osoba, ktorá podáva návrh na začatie konania (žalobu) sa nazýva žalobcom a osoba, proti ktorej žaloba smeruje je žalovaným.

Podľa ustanovenia § 16 ods. 1 ZRK začína rozhodcovské konanie takto:

Ak sa zmluvné strany v rozhodcovskej zmluve alebo dodatočne pred začatím rozhodcovského konania nedohodli inak, rozhodcovské konanie v určitom spore sa začína,

- a) ak rozhodcovia neboli ešte ustanovení, odo dňa prijatia žaloby druhou zmluvnou stranou,*
- b) ak je rozhodcovský súd zložený z viacerých rozhodcov, odo dňa doručenia žaloby predsedajúcemu rozhodcovi, a keď ešte nebol ustanovený, ktorémukoľvek z ustanovených rozhodcov,*
- c) ak rozhodcovský súd tvorí jediný rozhodca, odo dňa doručenia žaloby tomuto rozhodcovi,*
- d) ak spor rieši stály rozhodcovský súd, odo dňa doručenia žaloby na tento stály rozhodcovský súd.*

Určenie začatia konania je dôležité z hľadiska právnych účinkov, pretože spôsobuje neplynutie premlčacej lehoty. Každé majetkové právo sa premlčuje spravidla v trojročnej lehote, právo vzniknuté z obchodnoprávneho vzťahu spravidla v štvorročnej lehote. To znamená, že ak sa počas premlčacej lehoty nepodá návrh na začatie súdneho alebo v prípade právomoci rozhodcovského súdu návrh na začatie rozhodcovského konania, súd alebo rozhodcovský súd takéto právo (napr.

právo na zaplatenie peňažnej pohľadávky) pri námietke dlžníka neprizná. Ak sa žaloba podá počas plynutia premlčacej lehoty, dňom podania žaloby (či už na súde všeobecnom alebo rozhodcovskom alebo doručením druhej zmluvnej strane) premlčacia lehota neplynie.

Dôležitým právnym účinkom podania žaloby je aj tzv. prekážka litispedencie, ktorá zabraňuje tomu, aby na všeobecnom súde alebo na rozhodcovskom súde prebiehalo iné konanie v tej istej veci, ktoré má rovnakých účastníkov, rovnaký predmet plnenia a rovnaký právny základ plnenia.

6.1.1 Náležitosti žaloby

Tak ako OSP stanovuje prísne formálne a podstatné obsahové náležitosti pre podanie návrhu na začatie konania na všeobecnom súde⁶⁴, tak aj ZRK v ustanovení § 18 vyžaduje splnenie určených obsahových náležitostí žaloby.

Žalobca podáva žalobu, ktorá obsahuje

- a) identifikačné údaje účastníkov rozhodcovského konania, prípadne aj ich zástupcov,*
- b) pravdivé opísanie rozhodujúcich skutočností,*
- c) označenie dôkazov, ktoré žalobca navrhuje vykonať,*
- d) označenie právnych predpisov, na ktoré sa žalobca odvoláva,*
- e) návrh vo veci samej,*
- f) podpis žalobcu.⁶⁵*

Okrem uvedeného je nevyhnutné k žalobe pripojiť kópiu rozhodcovskej zmluvy, písomné prijatie funkcie rozhodcu, ak bol ustanovený a dôkazy.

---

⁶⁴ vid' znenie ustanovenia § 42 ods. 3 a § 79 OSP

⁶⁵ §18 ods. 1 ZRK

6.1.2 Žalobná odpoveď

Žalovaný má povinnosť vyjadriť sa k žalobe formou žalobnej odpovede, v ktorej sa vyjadrí ku všetkým skutočnostiam a návrhom uvedeným v žalobe. Je povinný tak urobiť v lehote, na ktorej sa zmluvné strany dohodli alebo v lehote určenej rozhodcovským súdom.⁶⁶

6.1.3 Vzájomná žaloba

Podobne ako v občianskom súdnom konaní, môže žalovaný uplatniť aj v rozhodcovskom konaní svoje práva proti žalobcovi tzv. vzájomnou žalobou. Je oprávnený tak urobiť do začatia ústneho pojednávania, ak sa pojednávanie v konaní nenariaďuje, tak do skončenia písomného konania. Vzájomná žaloba musí obsahovať rovnaké náležitosti ako žaloba. Je potrebné v tejto súvislosti uviesť, že za vzájomnú žalobu sa považuje v prípade, ak je predmetom peňažné plnenie, iba to, čo presahuje rámec žaloby. Ak žalovaný uplatňuje svoje práva voči žalobcovi v nižšej sume, posudzuje sa takýto návrh iba ako obrana proti návrhu, tzv. kompenzačná námietka.

6.2 Úkony v rozhodcovskom konaní

Po doručení žaloby a žalobnej odpovede (ak bola doručená) rozhodcovskému súdu prebehne samotné konanie. Rozhodcovský súd je v prvom rade povinný preskúmať, či má právomoc rozhodnúť, t.j. či je predmetom konania spor, ktorý je možné v rozhodcovskom konaní rozhodovať a či je rozhodcovská zmluva platná. Platnosť rozhodcovskej zmluvy sa posudzuje z hľadiska, či ju uzatvorili osoby, ktoré sú účastníkmi konania, či je jasne a zrozumiteľne určený spor, ktorého sa má konanie týkať, či je určený zmluvný lebo iný právny vzťah, z ktorého vzniknutý spor sa má prejednať v rozhodcovskom konaní a či je v ňom vybraný rozhodca

---

⁶⁶ Pozri bližšie § 18 ods.3 až 6 ZRK

alebo rozhodcovský súd, ktorému mu bola žaloba doručená. Pokiaľ rozhodca usúdi, že má právomoc vec rozhodnúť, nie je povinný o tejto skutočnosti vydať rozhodnutie, ale môže uskutočniť konanie. *Ak dospeje k záveru, že nemá právomoc rozhodovať vo veci samej, uznesením rozhodcovské konanie zastaví.*⁶⁷

V prípade, ak **námietku nedostatku právomoci** pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy vznesie účastník konania (môže tak urobiť do skončenia ústneho pojednávania alebo skončenia písomného konania), rozhodcovský súd musí o námietke rozhodnúť. *Ak rozhodcovský súd rozhodne, že má právomoc rozhodovať, rozhodne o námietke rozhodcovským uznesením alebo v rozhodcovskom rozsudku. Ak rozhodcovský súd rozhodne rozhodcovským uznesením, že má právomoc rozhodovať, účastník rozhodcovského konania, ktorý námietku podal, môže do 30 dní po doručení predbežného rozhodnutia podať návrh na súd, aby o námietke rozhodol. Proti rozhodnutiu súdu o námietke nie je prípustný opravný prostriedok. Rozhodcovský súd môže počas rozhodovania o námietke pokračovať v rozhodcovskom konaní a vydať rozhodcovský rozsudok.*⁶⁸

Závisí od dohody účastníkov či bude konanie písomné alebo či má rozhodcovský súd nariadiť ústne pojednávanie. Pokiaľ si pravidlá konania nedohodli, rozhodne o tom rozhodcovský súd. Ten je však povinný ústne pojednávanie nariadiť, ak o to požiada účastník konania. Realizovať celý priebeh konania je vhodné na základe pravidiel dohodnutých účastníkmi konania. Ak rozhoduje vec stály rozhodcovský súd, postupuje podľa svojho rokovacieho poriadku. V opačnom prípade prebehne konanie podľa úvahy rozhodcu, avšak za dodržania zákonných požiadaviek týkajúcich sa úplného zistenia skutkového stavu, hospodárnosti, zachovania rovnosti účastníkov konania a neverejnosti konania. Keďže účastníci sa rozhodcovskému konaniu podrobujú dobrovoľne, sú oprávnení vzájomnou dohodou rozhodovať o jeho priebehu a zároveň sú povinní spolupracovať.

⁶⁷ Pozri bližšie § 21 ods. 1 ZRK

⁶⁸ § 21 ods. 4 ZRK

Pokiaľ takáto dohoda absentuje, rozhodne rozhodcovský súd za zachovania vyššie uvedených podmienok konania.

6.3 Ústne pojednávanie

Ak sa nariaďuje ústne pojednávanie, či už na základe dohody účastníkov konania, na návrh účastníka konania alebo podľa rozhodnutia rozhodcu, vždy je potrebné doručiť včas oznámenie o nariadení ústneho pojednávania. Opäť je vecou dohody účastníkov, v akom časovom predstihu sa tak má urobiť. ZRK požaduje zachovanie najmenej 30-dňovej lehoty, ak sa doručuje takéto oznámenie do cudziny.

Pojednávanie sa spravidla uskutočňuje v mieste rozhodcovského konania. Ak sa aj niektoré úkony v konaní urobia inde, nemení sa tým miesto rozhodcovského konania. Určenie miesta konania je dôležité z dvoch dôvodov. Po prvé, musí sa uviesť v rozhodcovskom rozhodnutí a po druhé, od neho závisí príslušnosť všeobecného súdu v prípade podania žaloby napr. o zrušenie rozhodcovského rozsudku, návrhu na rozhodnutie o námietke o právomoci rozhodcovského súdu.

6.4 Dokazovanie

Rozhodcovský súd môže rozhodnúť len na základe tých dôkazov, ktoré navrhli účastníci konania, pričom výber a spôsob vykonania dôkazov je na uvážení rozhodcu. Účastníci sú povinní každé svoje tvrdenie podložiť dôkazom. *Rozhodcovský súd môže ustanoviť znalca (znalcov), ak rozhodnutie závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti. Znalec podá znalecký posudok, v ktorom odpovie na otázky, ktoré mu položil rozhodcovský súd.*⁶⁹ Spôsob ustanovenia znalca, možnosť jeho účasti na pojednávaní a právo účastníkov klásť znalcovi otázky je upravené v rozhodcovskom konaní obdobne ako v občianskom súdnom konaní.

---

⁶⁹ § 28 ods. 1 ZRK

„Cieľom dôkaznej povinnosti je unesenie dôkazného bremena v rozsahu, v ktorom dôkazné bremeno spočíva na účastníkovi konania, bez ohľadu na jeho procesné postavenie. Nesplnenie dôkaznej povinnosti prináša so sebou také rozhodnutie súdu, ktoré vychádza zo skutkového základu zisteného z dôkazov navrhnutých účastníkom v opačnom procesnom postavení než je účastník, ktorý nesplnil alebo nedostatočne splnil svoju dôkaznú povinnosť.⁷⁰ Možnosť súdu vykonať iba dôkazy navrhnuté účastníkmi konania vystihuje podstatu tzv. zásady kontradiktórnosti konania, ktorá spočíva v zisťovaní skutkového stavu vymedzeného tvrdeniami účastníkom. Rozhodcovský súd je však povinný zistiť skutkový stav úplne, rýchlo a hospodárne. Po vykonaní dokazovania rozhodcovský súd hodnotí jeho výsledky nestranne podľa svojej úvahy.

6.5 Trovy konania a ich náhrada

Podľa ustanovenia § 29 ZRK, ak rozhodcovský súd neurčil inak, trovy rozhodcovského konania sú najmä hotové výdavky účastníkov rozhodcovského konania a ich zástupcov, trovy na vykonanie dôkazov, poplatky za rozhodcovské konanie, odmena rozhodcovského súdu a jeho hotové výdavky, odmena znalca, odmena tlmočníka a odmena za zastupovanie.

ZRK neobsahuje komplexnú úpravu trov konania, najmä náhradu trov konania, ktorá je z hľadiska procesného ako aj z hľadiska nákladov na vymoženie pohľadávky významná. Okrem vyššie citovaného ustanovenia obsahuje v časti týkajúcej sa obsahových náležitostí rozhodcovského rozsudku povinnosť uviesť vo výrokovej časti rozhodcovského rozsudku *údaj o výške trov rozhodcovského konania a o tom, ktorý účastník rozhodcovského konania je povinný ich uhradiť, prípadne v akom pomere sa trovy medzi účastníkov rozhodcovského konania rozdeľujú.*⁷¹ Pokiaľ v pravidlách konania nie je dohodnuté inak, pre potreby rozhodovania o trovách konania sa použijú subsidiárne príslušné ustanovenia OSP

⁷⁰ Komentár k ustanoveniu § 120 OSP, ASPI

⁷¹ § 34 ods. 4 ZRK

podľa ktorých je základným pravidlom, že každý si hradí svoje trovy konania sám. Až samotným rozhodnutím vo veci samej rozhodne súd o náhrade trov konania, pričom platí základný princíp, podľa ktorého sa prizná náhrada trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva tomu, kto mal vo veci plný úspech. Ak je úspech čiastočný, náhrada trov sa môže rozdeliť pomerne.

Odmena rozhodcovského súdu a poplatky za rozhodcovské konanie

Z uvádzaných trov rozhodcovského konania predstavujú spravidla najväčšiu a zároveň najvariabilnejšiu časť práve odmena rozhodcovského súdu a poplatky za rozhodcovské konanie. Ak je účastník rozhodcovského konania zastúpený advokátom, trovy právneho zastúpenia tiež nie sú zanedbateľné. Určenie ich výšky je vymedzené právnou úpravou vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR.⁷² Hoci sa odmena advokáta určuje na základe dohody advokáta a jeho klienta, pre účely priznania náhrad trov právneho zastúpenia v občianskom súdnom konaní a spravidla aj v rozhodcovskom konaní je rovnaká pre všetkých a je určená tzv. tarifnou odmenou.⁷³

Odmena rozhodcovského súdu a poplatky za rozhodcovské konanie sú uvedené v sadzobníkoch odmien jednotlivých stálych rozhodcovských súdov, príp. v sadzobníkoch rozhodcov ad hoc alebo sú predmetom dohody zmluvných strán a osloveného rozhodcu. Ich výška nie je upravená žiadnym právnym predpisom. Neexistuje ani združenie, ktoré by združovalo stále rozhodcovské súdy a odporúčalo svojim členom orientačné cenníky ako je to pri mediátoroch. Dalo by sa povedať, že odmeny rozhodcovských súdov sú stanovené tak, aby svojou výškou konkurovali súdnym poplatkom za občianske súdne konanie. Neexistuje ani verejne dostupná štatistika, ktorá by tieto ceny porovnávala. Z vykonaného náhodného prieskumu niekoľkých webových stránok stálych rozhodcovských súdov vyplývajú nasledovné:

---

⁷² vyhláška č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších právnych predpisov

⁷³ pozri bližšie ustanovenia § 10 a nasl. vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v platnom znení

Odmena rozhodcovského súdu je spravidla určité percento z hodnoty sporu a pohybuje sa približne od 3 do 6%, pričom minimálna odmena je od 16,60 EUR, na niektorých súdoch 33,19 EUR, 100 EUR až v priemere do 500,- EUR. Maximálna hodnoty odmeny sú až do 50.000,- EUR. V sadzobníkoch sa často odmena zvyšuje, ak je počet účastníkov vyšší ako dvaja, ak sa má uskutočniť ústne pojednávanie, ak majú rozhodnúť spor viacerí rozhodcovia, a to v rozpätí od 10% až do 100% odmeny. Okrem odmeny rozhodcovského súdu účtujú stále rozhodcovské súdy rôzne iné poplatky, napr. zápisné vo výške 50,- EUR, paušálny poplatok na krytie správnych nákladov vo výške 25,- EUR, administratívne náklady, náklady na vyhotovenie fotokópií zo spisu, poplatky za námietky, paušálne poplatky pri zastavení konania. Z uvedeného vyplýva, že náklady na rozhodcovské konanie sa môžu diametrálne odlišovať a nie vždy sú nižšie ako pri súdnom konaní.

6.6 Doručovanie

Preukázanie doručenia listín je dôležitou právnou skutočnosťou nielen v rozhodcovskom konaní. Len keď je preukázané doručenie príp. náhradné doručenie, možno s tým spájať právne dôsledky. Všeobecne sa za deň doručenia považuje deň prevzatia písomnosti (príp. deň odmietnutia prevzatia písomnosti). ZRK pripúšťa, aby si účastníci dohodli podmienky doručovania písomností, s výnimkou doručovania žaloby a rozhodcovského rozsudku, ktoré sa doručujú do vlastných rúk. Na doručovanie do vlastných rúk sa vzťahuje právne úprava OSP, a to ustanovenia § 45 a nasl., pričom sa rozlišuje, či sa doručuje do vlastných rúk fyzickej osobe, ktorá nie je podnikateľom alebo právnickej osobe a fyzickej osobe podnikateľovi. Ak je adresátom fyzická osoba, ktorá nie je podnikateľom a nie je zastihnutá, hoci sa v mieste doručenia zdržuje, doručovateľ je povinný zásielku doručovať opätovne, a to v deň a v čase, ktorý osobe vhodným spôsobom oznámi. *Ak zostane i nový pokus o doručenie bezvýsledným, uloží doručovateľ písomnosť na pošte alebo na orgáne obce a adresáta o tom vhodným spôsobom upovedomí. Ak si*

adresát zásielku počas jej uloženia nevyzdvihne, považuje sa deň, keď bola zásielka vrátená súdu, za deň doručenia, i keď sa adresát o tom nedozvedel.⁷⁴ Zásielka určená právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, sa opätovne nedoručuje, písomnosť sa považuje po troch dňoch od vrátenia nedoručenej zásielky súdu za doručení, a to aj vtedy, ak ten, kto je oprávnený konať za právnickú osobu, sa o tom nedozvie.

Ak ide o písomnosť, ktorú nie je potrebné doručiť do vlastných rúk, platí úprava podľa § 25 ZRK.⁷⁵

7. Rozhodnutia v rozhodcovskom konaní

7.1 Rozhodovanie

Rozhodcovský súd rozhoduje formou rozhodcovského rozsudku alebo rozhodcovským uznesením. *Rozhodcovský súd rozhoduje v súlade so zmluvou uzatvorenou medzi účastníkmi rozhodcovského konania a vezme do úvahy obchodné zvyklosti vzťahujúce sa na spor, zásady poctivého obchodného styku a dobrých mravov. Rozhodcovský súd použije rovnako ako súd ustanovenia všeobecne záväzných právnych predpisov na ochranu práv spotrebiteľa. Rozhodcovský súd môže obchodnoprávny spor rozhodnúť podľa zásad spravodlivosti len vtedy, ak ho účastníci rozhodcovského konania na to výslovne oprávnil.*⁷⁶

Pokiaľ sa rozhoduje tuzemský spor, rozhodcovský súd vždy rozhoduje podľa právneho poriadku Slovenskej republiky. V prípade

---

⁷⁴ 47 ods. 2 OSP

⁷⁵ Ak sa účastníci rozhodcovského konania nedohodli inak, písomnosti sa považujú za doručené, ak boli doručené adresátovi osobne alebo do sídla, alebo na miesto podnikania adresáta, alebo na miesto jeho trvalého pobytu. Ak nemožno doručiť písomnosť adresátovi na nijakom z uvedených miest ani po vynaložení primeraného úsilia na zistenie tejto skutočnosti, písomnosti sa považujú za doručené, ak sú zaslané do posledného známeho sídla alebo miesta výkonu podnikania, alebo miesta trvalého pobytu adresáta doporučenou zásielkou alebo iným spôsobom, ktorý umožňuje overiť snahu doručiť písomnosti

⁷⁶ § 31 ods. 3 a 4 ZRK

obchodnoprávneho vzťahu alebo občianskoprávneho vzťahu s medzinárodným prvkom rozhoduje podľa právneho poriadku štátu, na ktorom sa strany dohodli, pričom dohodou o práve sa rozumie dohoda o jeho hmotnom práve. Ak sa strany nedohodli na rozhodujúcom práve, postupuje sa podľa právneho poriadku určeného tzv. kolíznymi normami.⁷⁷

Rozhodcovský spor rozhoduje spravidla jeden rozhodca, a to na základe vyššie uvedených skutočností, t.j. po vykonanom dokazovaní a hodnotení dôkazov za použitia právneho poriadku, obchodných zvyklostí, zásad poctivého obchodného styku a dobrých mravov. Pokiaľ rozhodujú o veci viacerí rozhodcovia, na rozhodnutie je potrebný súhlas väčšiny všetkých rozhodcov, preto je nevyhnutné, aby ich počet bol nepárny, v opačnom prípade by sa mohlo stať, že pri rovnosti hlasov rozhodcov by nebolo možné rozhodnúť. Ak sa niektorí z rozhodcov hlasovania nezúčastní, môže ostatní rozhodovať bez neho. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedajúceho rozhodcu. *O hlasovaní o výroku rozhodcovského rozhodnutia musí byť spísaná zápisnica, ktorú podpíše predsedajúci rozhodca a ostatní rozhodcovia. Ak rozhodca odmietne zápisnicu podpísať alebo ju nepodpíše z iného dôvodu, uvedie sa to v zápisnici spolu s dôvodom, pre ktorý rozhodca zápisnicu nepodpísal. Rozhodca, ktorého pri hlasovaní ostatní rozhodcovia prehlasovali, je oprávnený pripojiť k zápisnici o hlasovaní svoje odchylné stanovisko a odôvodniť ho.*⁷⁸

7.2 Rozhodcovský rozsudok

Rozhodcovský súd rozhoduje vo veci samej rozhodcovským rozsudkom. Rozhodcovským rozsudkom o dohodnutých podmienkach rozhoduje vtedy, ak strany skončia konanie zmierom a požiadajú rozhodcovský súd o jeho zaznamenanie takouto formou. V ostatných prípadoch sa rozhoduje rozhodcovským uznesením. Rozhodca je povinný

⁷⁷ porovnaj zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom

⁷⁸ 32 ods. 3 a 4 ZRK

rozhodnúť o každom návrhu, ktorý je uvedený v žalobe alebo vo vzájomnej žalobe. Nesmie však

- a) prekročiť medze uplatnených návrhov,
- b) prisúdiť to, čo odporuje zákonu,
- c) prisúdiť to, čo zákon obchádza
- d) prisúdiť to, čo sa prieči dobrým mravom
- e) prisúdiť plnenie, ktoré je nemožné.

Špeciálna úprava je pri spotrebiteľských sporoch, pri ktorých platí, že *nemožno prisúdiť plnenie zo spotrebiteľskej zmluvy, ktorá je v rozpore s ustanoveniami všeobecne záväzných právnych predpisov na ochranu práv spotrebiteľa, najmä ak obsahuje neprijateľnú zmluvnú podmienku. Ak sa dôvod, pre ktorý nemožno prisúdiť plnenie vzťahuje len na časť zmluvy, nemožno prisúdiť plnenie týkajúce sa len tejto časti, pokiaľ z povahy zmluvy alebo jej obsahu alebo z okolností, za ktorých došlo k jej uzavretiu nevyplýva, že túto časť nemožno oddeliť od ostatného obsahu. Pokiaľ uzavretiu spotrebiteľskej zmluvy predchádzala nekalá obchodná praktika, nemožno prisúdiť plnenie v celom rozsahu.*⁷⁹

7.2.1 Forma a obsah rozhodcovského rozsudku

Vyhotovený rozsudok v písomnej podobe podpisujú všetci rozhodcovia. Pokiaľ ho podpíše väčšina rozhodcov, uvedie sa dôvod chýbajúce podpisu.

Podľa ustanovenia § 34 ods.2 ZRK musí rozhodcovský rozsudok obsahovať nasledovné podstatné formálne náležitosti:

- a) *označenie rozhodcovského súdu,*
- b) *mená a priezviská rozhodcov,*

---

⁷⁹ § 33 ods. 2 ZRK

- c) *označenie účastníkov rozhodcovského konania a ich zástupcov menom a priezviskom alebo obchodným menom, alebo názvom,*
- d) *miesto rozhodcovského konania*
- e) *dátum vydania rozhodcovského rozsudku,*
- f) *výrokovú časť,*
- g) *odôvodnenie okrem prípadu, keď sa účastníci rozhodcovského konania dohodli, že rozhodcovský rozsudok netreba odôvodniť alebo ak ide o rozhodcovský rozsudok o dohodnutých podmienkach (§ 39),*
- h) *poučenie o možnosti podať žalobu na súd o zrušenie rozhodcovského rozsudku.*

Ak sa v rozsudku vyskytne chyba spočívajúca v písaní, v počítaní príp. iná zrejma nesprávnosť, rozhodcovský súd túto chybu opraví, a to buď sám alebo na podnet niektorého z účastníkov konania v lehote do 30 dní od vydania. Opravený rozsudok je potrebné doručiť všetkým účastníkom. Rozhodcovský rozsudok príp. jeho oprava sa doručuje do vlastných rúk všetkým účastníkom konania alebo ak sú v rozhodcovskom konaní zastúpení, ich právnym zástupcom.

7.2.2 Rozhodcovský rozsudok ako exekučný titul

Doručený rozhodcovský rozsudok (pokiaľ ho nemožno preskúmať podľa § 37 ZRK) má rovnaké účinky ako právoplatný rozsudok všeobecného súdu, to znamená:

1. *Doručený rozsudok, ktorý už nemožno napadnúť odvolaním, je právoplatný.*
2. *Výrok právoplatného rozsudku je záväzný pre účastníkov a pre všetky orgány; ak je ním rozhodnuté o osobnom stave, je záväzný pre každého.*

3. *Len čo sa o veci právoplatne rozhodlo, nemôže sa prejednávať znova.*⁸⁰

Podľa § 161 ods. 1 OSP právoplatný rozsudok je vykonateľný, len čo uplynie lehota na plnenie. Vykonateľnosť rozsudku znamená, že ak účastník, ktorý bol rozsudkom zaviazaný na plnenie, dobrovoľne neplní, môže účastník, ktorému malo byť plnené podať návrh na vykonanie exekúcie.⁸¹

Z hľadiska vymožitelnosti práva je jednou z najvýraznejších výhod rozhodcovského konania oproti iným formám ADR skutočnosť, že rozhodcovský rozsudok má rovnaké právne účinky ako rozsudok všeobecného súdu, čo znamená že právoplatný a vykonateľný rozhodcovský rozsudok je exekučným titulom. Rozhodcovský rozsudok sa stáva právoplatným dňom doručenia poslednému z účastníkom konania a vykonateľný márnym uplynutím lehoty na dobrovoľné plnenie, čo spravidla predstavuje tri dni. Rozhodcovský rozsudok sa stáva exekučným titulom skôr ako rozsudok všeobecného súdu. Ten nadobudne právoplatnosť až márnym uplynutím lehoty na podania odvolania, ktorá je spravidla 15 dní a márnym uplynutím lehoty na plnenie, ktorá je tiež spravidla tri dni. Exekučný titul znamená, že sa možno na jeho základe okamžite domáhať plnenia prostredníctvom návrhu na vykonanie exekúcie. Exekúciu vykonáva podľa príslušných ustanovení Exekučného poriadku exekútor, ktorého si vyberá oprávnený. Exekúciu možno rovnako vykonať aj na rozhodcovský rozsudok, ktorý bol vydaný v cudzine, a to za rovnakých podmienok ako na tuzemský rozhodcovský rozsudok.

7.2.3 Preskúmanie rozhodcovského rozsudku

Pre rozhodcovské konanie je typická jednoinštančnosť, čo znamená, že proti rozhodnutiu rozhodcovského súdu nie je možné podať

---

⁸⁰ § 159 OSP

⁸¹ podľa platnej právnej úpravy uvedenej v zákone č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších právnych predpisov

opravný prostriedok. Výnimku z tohto pravidla tvorí možnosť preskúmať rozhodcovský rozsudok iným rozhodcom resp. rozhodcami na základe žiadosti niektorého účastníka konania, pokiaľ sa na možnosti preskúmania podľa § 37 ZRK zmluvné strany dohodli v rozhodcovskej zmluve, v opačnom prípade je preskúmanie vylúčené. *Účastník rozhodcovského konania má právo podať žiadosť o preskúmanie rozhodcovského rozsudku do 15 dní od jeho doručenia tomuto účastníkovi rozhodcovského konania.*⁸²

7.3 Rozhodcovské uznesenie

Rozhodcovský súd rozhoduje rozhodcovským uznesením *najmä o podmienkach rozhodcovského konania, o zmene alebo doplnení žaloby alebo žalobnej odpovede, o právomoci na rozhodnutie vo veci samej, o nariadení predbežného opatrenia, o zastavení rozhodcovského konania, ako aj o veciach, ktoré sa týkajú vedenia rozhodcovského konania.*⁸³ Pokiaľ rozhodcovský súd nariadi predbežné opatrenie, je možné ho preskúmať iným rozhodcom, aj keď to účastníkmi konania dohodnuté nebolo.

Rozhodcovský uznesením rozhodcovský súd zastaví konanie najmä vtedy

- a) ak nebol spravidla žalobcom uhradený preddavok na trovy rozhodcovského konania,
- b) ak nebol žalovaným uhradený preddavok na trovy rozhodcovského konania pri podaní vzájomnej žaloby,
- c) ak rozhodcovský súd nemá právomoc vo veci rozhodnúť,
- d) ak žaloba neobsahuje podstatné obsahové náležitosti alebo ak nebola doplnená ani v určenej lehote,

---

⁸² § 37 ods. 2 ZRK

⁸³ § 38 ods. 1 ZRK

e) ak účastníci konania uzatvoria zmier.

7.4 Zrušenie rozhodcovského rozsudku

ZRK nepozná inštitút opravných prostriedkov, s výnimkou preskúmania rozhodcovského rozsudku. Jedinou možnosťou ako dosiahnuť nápravu, pokiaľ je účastník konania s rozsudkom nespokojný, je domáhať sa na všeobecnom súde zrušenia rozhodcovského rozsudku. Príslušným na konanie je podľa ustanovenia § 88 ods. 2 OSP okresný súd, *v ktorého obvode sa nachádza miesto rozhodcovského konania, ak je navrhovateľom spotrebiteľ, je na konanie príslušný súd, v obvode ktorého má bydlisko.*⁸⁴

Z hľadiska právnych účinkov rozhodcovského rozsudku je dôležité podotknúť, že na rozdiel od rozsudku všeobecného súdu, rozhodcovský rozsudok aj po podaní žaloby na jeho zrušenie, zostáva právoplatný a po neposkytnutí dobrovoľného plnenia účastníkom, ktorý ma podľa neho plniť, aj vykonateľný, teda je možné na jeho základe vykonať exekúcie. Účastník, ktorý podáva žalobu na zrušenie rozhodcovského rozsudku však môže všeobecný súd požiadať o odloženie vykonateľnosti rozhodcovského rozsudku.

7.4.1 Dôvody na podanie žaloby

Dôvody na podanie žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku vydaného stálym rozhodcovským súdom alebo rozhodcom ad hoc v Slovenskej republike sú v ZRK taxatívne vymedzené. Žalobu môže účastník podať v lehote do 30 dní od doručenia rozhodcovského rozsudku

---

⁸⁴ Ustanovenie o miestnej príslušnosti, ak je navrhovateľom spotrebiteľ je účinné od 1.1.2012, dovtedy to bolo podľa miesta rozhodcovského konania

na príslušnom súde. Žalobu je možné podať podľa ustanovenia § 40 ods. 1 ZRK len ak:

- a) *rozhodcovský rozsudok bol vydaný vo veci, ktorá nemôže byť predmetom rozhodcovského konania (§ 1 ods. 3),*
- b) *rozhodcovský rozsudok bol vydaný vo veci, o ktorej už predtým právoplatne rozhodol súd alebo sa o nej právoplatne rozhodlo v inom rozhodcovskom konaní,*
- c) *jeden z účastníkov rozhodcovského konania popiera platnosť rozhodcovskej zmluvy,*
- d) *sa rozhodlo o veci, na ktorú sa rozhodcovská zmluva nevzťahovala, a účastník rozhodcovského konania túto okolnosť v rozhodcovskom konaní namietal,*
- e) *účastník rozhodcovského konania, ktorý musí byť zastúpený zákonným zástupcom, nebol takto zastúpený alebo v mene účastníka rozhodcovského konania vystupovala osoba, ktorá nebola na to splnomocnená a jej úkony neboli ani dodatočne schválené,*
- f) *sa na vydaní rozhodcovského rozsudku zúčastnil rozhodca, ktorý bol rozhodnutím podľa § 9 vylúčený pre predpojatosť alebo ktorého vylúčenie účastník rozhodcovského konania pred vydaním rozhodcovského rozsudku nie zo svojej viny nemohol dosiahnuť,*
- g) *bola porušená zásada rovnosti účastníkov rozhodcovského konania (§ 17),*
- h) *sú dôvody, pre ktoré možno žiadať o obnovu konania podľa osobitného zákona alebo*
- i) *bol rozhodcovský rozsudok ovplyvnený trestným činom rozhodcu, účastníkov konania alebo znalca, za ktorý bol právoplatne odsúdený,*

j) pri rozhodovaní boli porušené všeobecne záväzné právne predpisy na ochranu práv spotrebiteľa.

V rozhodcovskej zmluve môžu účastníci vylúčiť podanie žaloby iba z dôvodu uvedeného pod písmenom h). Ak táto možnosť vylúčená nie je, plynie objektívna lehota na podanie žaloby do troch rokov od doručenia rozhodcovského rozsudku a zároveň subjektívna lehota v trvaní 30 dní odo dňa, kedy sa účastník o dôvode obnovy konania dozvedel.⁸⁵

7.4.2 Postup po zrušení rozhodcovského rozsudku

Postup po zrušení rozhodcovského rozsudku závisí od toho, z akého dôvodu bol zrušený. Ak všeobecný súd uzná dôvod uvedený pod písm. a) alebo c), teda ak bol rozhodcovský rozsudok vydaný vo veci, v ktorej sa rozhodcovské konanie nemohlo uskutočniť alebo pre neplatnosť rozhodcovskej zmluvy, rozhodne o veci samej samotný všeobecný súd. Pri ostatných prípadoch zrušenia rozhodcovského rozsudku prebehne nové rozhodcovské konanie, avšak ho rozhodne nový rozhodca resp. rozhodcovia, ktorí budú ustanovení v súlade s rozhodcovskom zmluvou príp. príslušnými ustanoveniami ZRK.

IV. Výhody a nevýhody vybraných foriem alternatívneho riešenia sporov a odporúčania pre rozšírenie ich využívania MSP

V predchádzajúcich dvoch častiach tejto štúdie sme venovali pozornosť vybraným formám ADR, teda vyjednávaniu, facilitácii, konciliácii, mediácii a arbitráži. Okrem týchto foriem existujú aj mnohé ďalšie techniky, spôsoby, metódy ako riešiť spory napr. zmierovanie, riešenie silou, sprostredkovanie, ombudsman. Dalo by sa povedať, že priestor venovaný jednotlivým formám ADR je priamo úmerný možnostiam

---

⁸⁵ pozri bližšie § 228 a nasl. OSP

jeho použitia na riešenie sporov v podmienkach MSP na Slovensku. Pokiaľ ide o výhody a nevýhody jednotlivých foriem ADR, tieto sú v ďalšom texte zhodnotené iba pre mediáciu a rozhodcovské konanie, ktoré sú z nášho pohľadu spôsobilé v praxi v najväčšej miere sa podieľať na riešení sporov týkajúcich sa MSP. V našej konzervatívnej spoločnosti sa prijímajú zmeny, a to nielen vo sfére riešenia sporov, veľmi pomaly a opatrne, preto nepovažujeme za potrebné venovať sa podrobnejšie analýze výhod a nevýhod iných foriem ADR, ktoré z nášho pohľadu nepredstavujú účinný mechanizmus alternatívneho riešenia sporov. Aj samotná legislatíva Slovenskej republiky a zákonodarstvo Európskej únie upravuje iba tieto dve formy ADR, čím dávajú podstatne väčší priestor na ich skutočné použitie v praxi.

1 Mediácia

1.1 Výhody mediácie a jej aplikácia v podmienkach MSP

Medzi základné princípy a zároveň výhody mediácie, ktorými sa odlišuje od súdneho konania, patria:

- a) **dobrovoľnosť konania** – sporové strany sa sami a dobrovoľne rozhodnú, že sa pokúsia svoj spor riešiť mediáciou, dobrovoľnosť je daná počas celého konania, na strany nie je vyvíjaný nátlak, aby spor vyriešili, strany sú oprávnené mediáciu kedykoľvek na základe svojho rozhodnutia ukončiť,
- b) **neformálnosť pravidiel a neformálnosť konania** – priebeh mediácie sa neriadi formálnymi pravidlami, ktoré sú typické napr. pre súdne alebo rozhodcovské konanie, dĺžka rokovania nie je obmedzená presne vymedzeným časom resp. je možné uskutočniť viac stretnutí alebo realizovať stretnutie bez časovej tiesne,
- c) **dôvernosť** – tak strany ako aj mediátor sú povinní zachovávať mlčanlivosť o veciach, o ktorých sa pri mediácii dozvedeli, pri prípadnom súdnom konaní nie je možné informácie získané v rámci mediácie využiť ako dôkaz,

d) rýchlosť konania – mediácia predstavuje v porovnaní so súdnym konaním veľkú časovú úsporu, keďže spravidla trvá niekoľko týždňov na rozdiel od súdneho konania, ktoré sa často počíta na roky,

e) nižšie náklady na mediáciu.

V neposlednom rade sa javí ako nevyhnutné poukázať aj na výhodu mediácie z hľadiska nákladov. Náklady na mediáciu sú spravidla nižšie ako náklady súdneho konania, najmä pri sporoch s vyššou hodnotou. Z prieskumu uskutočneného analýzou verejne dostupných cenníkov mediátorov a mediačných centier vyplýva, že si odmeny stanovujú buď ako hodinové odmenu alebo určitým percentom z hodnoty sporu, pričom výška percenta klesá úmerne s narastaním hodnoty sporu. Kým odmena mediátora je vecou dohody účastníkov a mediátora, súdny poplatok je za občianske súdne konanie daný fixne, a to pri obchodnoprávných sporoch (často sa vyskytujúce spory MSP) je to 6% z hodnoty sporu, minimálne 16,50 EUR maximálne 33 193,50 EUR.

Hoci sa cenníky mediátorov značne odlišujú, Slovenská komora mediátorov (založená na dobrovoľnom členstve) na svojej webovej stránke odporúča pre svojich členov nasledovné ceny

„nemajetkové spory v súkromnom podnikateľskom sektore:

fyzické osoby - podnikatelia	67 EUR/hodinu
právnické osoby - podnikatelia	134 EUR/hodín

majetkové spory v súkromnom podnikateľskom sektore:

od 3 320 do 6 640 EUR	10 % z hodnoty
od 6 641 do 16 600 EUR	7% z hodnoty
od 16 601 do 33 200 EUR	5% z hodnoty
od 33 201 do 66 400 EUR	2% z hodnoty
viac ako 66 401 EUR	1% z hodnoty ⁸⁶

⁸⁶ [cit.2011-02-07], dostupné na internete: <http://www.komoramediatorov.sk/cennik.html>

Ďalšou výhodou je, že pokiaľ sa mediácia uskutoční až po začatí súdneho konania, v čase keď je už zaplatený príslušný súdny poplatok za podanie návrhu na začatie konanie, súd vráti časť súdneho poplatku, a to vo výške 90%, ak sa konanie skončí schválením súdneho zmiernu vo veci samej pred prvým pojednávaním alebo vo výške 50%, ak sa tak stane po prvom pojednávaní vo veci samej.

Vzhľadom na uvedené výhody je nesporné, že aplikácia mediácie aj v podmienkach MSP bude z hľadiska budúcnosti častejšia a vítaná. Je však nevyhnutné, aby sa o jej existencii, možnostiach a výhodách oproti súdnemu konaniu predstavitelia MSP včas dozvedeli. Súdny síce nie sú povinné odkazovať účastníkov na mediáciu, majú len povinnosť sa o zmier medzi účastníkmi pokúsiť. Pre samotné súdy, ktoré sú pohltené množstvom prípadov bude efektívnejšie túto možnosť účastníkom ponúknuť a takým spôsobom sa odbremeniť od mnohých prípadov, ktoré je možné mediáciou vyriešiť. Z hľadiska MSP pôjde predovšetkým o obchodnoprávne spory, spotrebiteľské spory a pracovnoprávne spory, ktoré sa javia ako najvhodnejšie riešiť prostredníctvom služieb mediátora.

1.2 Nevýhody mediácie

V porovnaní so súdnym konaním resp. s rozhodcovským konaním má mediácia nasledovné nevýhody:

- a) **Neexistencia donucovacích prostriedkov** - sporovú stranu nemožno donútiť, aby sa mediácie zúčastnila. Z uvedeného hľadiska je preto výhoda mediácie - dobrovoľnosť, zároveň aj nevýhodou.
- b) **Neistota výsledku** – vzhľadom k tomu, že protistrana je oprávnená mediáciu kedykoľvek ukončiť, nie je isté, či vôbec očakávaný výsledok vznikne,

- c) **Nevykonalnosť dohody** – uvedenú nevýhodu je potrebné posudzovať z dvoch hľadísk. Pokiaľ sa ako výsledok mediácie uzatvorí dohoda, ktorú iba strany podpíšu, nemožno sa na jej základe domáhať núteného výkonu formou exekúcie. V takomto prípade sa ktorýkoľvek účastník môže domáhať rozhodnutia vo veci na všeobecnom súde, pretože mediačná dohoda nezakladá prekážku *res iudicata*.⁸⁷ Pokiaľ sa uzatvorí dohoda, ktorú súd schváli ako súdny zmier, je takéto rozhodnutie právoplatné a vykonateľné v súlade s príslušnými ustanoveniami OSP. Ak sa dohoda uzatvorí vo forme vykonateľnej notárskej zápisnice, je rovnako možné na jej základe vykonať exekúciu. V oboch posledných spomínaných prípadoch sa náklady mediačného konania zvýšia, a to v prvom prípade o príslušný súdny poplatok a v druhom prípade o odmenu notára za spísanie notárskej zápisnice.
- d) **Nedostatok informácií** - je rovnako nevýhodou mediačného konania. Pokiaľ by široká verejnosť ako aj subjekty podnikateľského prostredia mali viac informácií o možnostiach, ktoré mediácia poskytuje, nemuseli by sa mnohé spory riešiť neúmerne dlho v súdnom konaní.

1.3 Príklady z praxe

Vyššie uvedené výhody a nevýhody mediácie možno demonštrovať na nasledovných konkrétnych prípadoch, ktoré boli mediované v nemenovanom mediačnom centre. Z dôvodu zabezpečenia ochrany súkromia dotknutých osôb a povinnosti mlčanlivosti mediátora neuvádzame ich mená, ani iné identifikačné údaje.

Prípad č. 1

---

⁸⁷ *res iudicata* - je neodstrániteľná prekážka konania a znamená, že vec, o ktorej sa už právoplatne rozhodlo, nemožno opäť prejednávať

Dňa 10.6.2011 sa dostavili do mediačného centra dvaja podnikatelia, ktorí sa nedokázali dohodnúť na riešení sporu k obojstrannej spokojnosti, avšak nehodlali riešiť svoj spor súdnou cestou. Ich záujmom však bolo urovnať svoj spor. Mediátor im ponúkol svoje služby, predložil cenník a následne uzatvorili dohodu o riešení sporu mediáciou. Strany predložili mediátorovi všetky písomné doklady, ktoré sa týkajú sporu, a to zmluvu o dodávke jedál, písomnú reklamáciu, odpoveď na reklamáciu. Dohodli si termín stretnutia na 13.6.2011. Obe sporové strany prišli včas. Mediátor poskytol obom stranám možnosť opísať predmet sporu a návrh jeho prijateľného riešenia. Spor spočíval v nasledovnom:

Podnikateľ AA prevádzkujúci reštauráciu dodáva podnikateľovi BB prevádzkujúcemu obchod so stavebným materiálom dlhodobo na základe písomnej zmluvy teplé obedy v počte spravidla 20 ks každý pracovný deň, a to s donáškou do prevádzkarne podnikateľa BB. Zamestnanci podnikateľa BB prejavili v posledných týždňoch postupne niekoľkokrát nespokojnosť s dodaným jedlom, a to najmä pre jeho nedostatočné množstvo alebo nedostatočnú teplotu. Podnikateľ BB túto skutočnosť oznámil podnikateľovi AA a požadoval nápravu a zároveň odmietol uhradiť poslednú vystavenú faktúru zo dodanie jedál vo výške 400,- EUR. Podnikateľ AA uznal, že sa nedopatrením mohlo stať, že niektoré jedlá neboli vydané kuchyňou v dohodnutom množstve resp. ich teplota mohla byť v dôsledku dlhšej prepravy znížená, nebol však ochotný akceptovať neuhradenie vystavenej faktúry. Mediátor zhodnotil podstatu sporu a navrhol niekoľko kompromisných alternatív riešenia. Strany sa dohodli nasledovne: Podnikateľ BB uhradí faktúru vo výške 400,- EUR do 10 dní a podnikateľ AA zabezpečí dodanie jedál riadne, včas a v dohodnutom množstve, pričom poskytne na nasledujúce dva mesiace zľavu vo výške 15% na každé jedlo. O obsahu dohody spísal mediátor mediačnú dohodu, ktorú strany podpísali a vyjadrili spokojnosť s dohodnutým výsledkom. Mediátor si za svoje služby vyúčtoval 75,- EUR, ktoré strany uhradili v rovnakom pomere.

Z uvedeného konkrétneho prípadu vyplývajú nasledovné výhody pre oboch účastníkov obchodnoprávneho sporu:

- Dobrovoľnosť konania - účastníci sa sami a dobrovoľne rozhodli riešiť vzniknutý spor mediáciou,
- Rýchlosť konania - sporové strany sa dohodli na kompromisnom riešení za pomoci mediátora na jedinom stretnutí,
- Neformálnosť konania- celý priebeh mediácie sa uskutočnil neformálne v mediačnom centre iba za účasti sporových strán a mediátora.

Jedinou nevýhodou výsledku mediačného konania je, že dohoda nie je vykonateľná, čo znamená, že ak ju dobrovoľne účastníci nesplnia, nemožno na jej základe začať exekučné konanie.

Prípád č. 2

Spoločnosť „A“ podnikajúca v oblasti IT mala vedúceho pracovníka, ktorý ukončil pracovný pomer v danej spoločnosti a prešiel pracovať do konkurenčnej spoločnosti „B“ rovnako na vedúcu pozíciu. Využívanie know-how a najmä znalosti vnútorných pomerov u pôvodného zamestnávateľa boli dôvodom sporu medzi bývalým a novým zamestnávateľom o to, či ide o nekalosúťažné konanie.

Mediácia medzi dvoma konkurentmi bola úspešná, pretože oba subjekty mali záujem na korektnom konkurenčnom pôsobení na relevantnom trhu, pričom do budúcnosti nevylučovali, práve naopak predpokladali, opakovanie situácie, a to aj v reverznom režime. Mediácia bola úspešná aj preto, lebo v súdnom konaní by sa nevyhli preukazovaniu svojich tvrdení predložením dokumentov obsahujúcich citlivé a dôverné informácie, pričom súdne konania sú verejné a teda aj tretie strany by mohli byť s týmito skutočnosťami oboznamované. Stranám pritom nešlo o zabránenie situácii ako takej, ale o odsúdenie podporovania takejto praxe ako nekalej, dištancovať sa od nej a odmietnuť ju ako súčasť obchodnej politiky. V záverečnom memorande sa toto aj stalo.

1.4 Odporúčania pre rozšírenie využívania mediácie v prostredí MSP

Prostredníctvom mediácie je možné riešiť spory rôznorodého charakteru, a to nielen spory vzniknuté na právnom základe, ale aj spory medziľudské, napr. rodinné vzťahy, pracovné vzťahy, spory rôznych kolektívov a skupín. V prostredí MSP možno odporúčať jej použitie na spory:

- a) **pracovnoprávne** - najmä na spory medzi zamestnancom a zamestnávateľom vzniknuté z pracovnoprávneho vzťahu, ktoré sa týkajú práv a povinností z predmetného vzťahu, skončenia pracovnoprávných vzťahov, náhrady škody spôsobenej zamestnancom zamestnávateľovi a opačne, spory vyplývajúce z hmotnej zodpovednosti zamestnanca,
- b) **obchodnoprávne** - vznikajúce medzi obchodnými partnermi pri výkone ich podnikateľskej činnosti, najčastejšie ide o spory o zaplatenie pohľadávky a jej príslušenstva, náhrady škody, zmluvnej pokuty, spory týkajúce sa nárokov z vadného plnenia (neplnenie riadne a včas, plnenie v nedostatočnej kvalite, dodanie nesprávneho množstva),
- c) **spotrebiteľské** – z hľadiska kvantity ide o veľmi početné spory, kde na jednej strane vystupuje spotrebiteľ⁸⁸ a na druhej strane dodávateľ.⁸⁹ Najmä pokiaľ ide o spotrebiteľské spory, ich počet každým rokom narastá. Európska komisia sa problematike alternatívneho riešenia sporov venuje už niekoľko rokov. V roku 2002 zverejnila diskusný dokument k ADR, v roku 2004 bol uvedený Kódex správania mediátorov a Zelená kniha a návrh smernice o mediácii⁹⁰.

⁸⁸ podľa ustanovenia § 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka spotrebiteľ je fyzická osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti alebo inej podnikateľskej činnosti, pričom spotrebiteľskou zmluvou je každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom

⁸⁹ dodávateľ je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti § 52 ods.3 OZ

⁹⁰ [cit.2011-02-10], Pozri bližšie v texte spomínané dokumenty, ktoré sú zverejnené na webovej stránke Európskej komisie, <http://ec.europa.eu/>. **Zelená kniha** tiež ponúkla

Dňa 29.11.2011 Európska komisia predložila Európskemu parlamentu „Návrh smernice o alternatívnych riešeniach sporov, ktorá zaistí, aby boli k dispozícii kvalitné mimosúdne subjekty na riešenie akýchkoľvek zmluvných sporov medzi spotrebiteľmi a obchodníkmi. V rámci tohto návrhu:

- subjekty na alternatívne riešenie sporov musia spĺňať určité kvalitatívne kritériá, t.j. musia byť vysoko kvalifikované, nestranné, transparentné, účinné a spravodlivé
- obchodníci informujú zákazníkov o subjekte na alternatívne riešenie sporov, ktorý sa môže zaoberať potenciálnymi zmluvnými spormi medzi nimi
- subjekty na alternatívne riešenie sporov budú riešiť spory do 90 dní.

Prostredníctvom nariadenia o riešení sporov on-line sa vytvorí internetová platforma s pôsobnosťou v celej EÚ (platforma RSO), ktorá poskytne spotrebiteľom a obchodníkom, pokiaľ ide o nákupy cez internet z druhej krajiny EÚ, jediné prístupové miesto na riešenie sporov on-line. Toto jediné prístupové miesto automaticky zašle sťažnosť spotrebiteľa príslušnému národnému subjektu na alternatívne riešenie sporov a pomôže dosiahnuť vyriešenie sporu do 30 dní.⁹¹

Všetky uvedené opatrenia majú za úlohu rozšíriť používanie ADR, a to tak, aby bol spor rozhodnutý rýchlo, lacno a jednoducho, čo je v záujme

---

prostredníctvom všetkých informácií, ktoré predložila a otázok, ktoré vyvolala príležitosť informovať o takýchto alternatívnych, často nových, formách urovnania sporov čo najväčší počet osôb. Bola určená najmä pre sporné strany, súdnych úradníkov a právnické profesie. Zelená kniha sa predovšetkým zameriavala na nachádzanie odpovedí v otázkach krehkej rovnováhy medzi potrebou zachovať flexibilitu takýchto konaní so súčasným zabezpečením ich kvality a harmonickým skĺbením so súdnymi konaniami. Takisto umožnila zabezpečiť lepšiu čitateľnosť úspešných výsledkov a iniciatív, ktoré boli od tej doby v tejto oblasti prijaté členskými štátmi alebo na úrovni Spoločenstva. **Kódex správania** stanovuje súbor pravidiel, ktoré je možné použiť pri mediátorskej činnosti a ktoré môžu dodržiavať mediátorské organizácie. Bol vypracovaný v spolupráci s veľkým množstvom organizácií a jednotlivcov, medzi ktorých patria skúsení mediátori a iné osoby, ktoré majú záujem na rozvoji mediácie v Európskej únii. Kódex bol prijatý na stretnutí s týmito odborníkmi v júli 2004 a Komisia veľmi ocenila možnosť zúčastniť sa a prispieť k tomuto procesu: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_sk.htm

⁹¹<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1461&format=HTML&aged=0&language=SK&guiLanguage=en>

tak spotrebiteľov, ako aj podnikateľov, nevynímajúc podnikateľov z prostredia MSP.

V súčasnosti sa rieši mediáciou len veľmi malé percento všetkých sporov. Motiváciou pre MSP riešiť spor mediáciou, by okrem vyššie spomínaných výhod a širokej oblasti jej použitia mala byť aj nesporná výhoda mediácie, ktorá je typická predovšetkým pre podnikateľské prostredie, a to možnosť pokračovania v spolupráci bez narušenia alebo prerušenia obchodných väzieb, keďže výsledok mediácie zaručí spokojnosť oboch strán. Výsledkom bude pokračujúca spolupráca s existujúcim obchodným partnerom, či už v pozícii dodávateľa, spoludodávateľa, odberateľa ako aj pokračujúca spolupráca s odberateľom - spokojným zákazníkom, a to sú atribúty, ktoré sú nevyhnutné k dosiahnutiu podnikateľských cieľov.

Za účelom častejšieho riešenia sporov v prostredí MSP prostredníctvom mediácie a zabezpečenia jej dôveryhodnosti by sa žiadalo realizovať aspoň niekoľko legislatívnych zmien, z ktorých navrhujeme realizovať nasledovné:

- a) zmeniť ustanovenie ZOM, ktoré upravuje predpoklady kladené na osobu mediátora, a to tak, aby sa požadovalo
  - vysokoškolské vzdelanie právnického smeru,
  - prax v právnickom a alebo obdobnom povolaní (preukázanie aktívnej účasti v rozhodovacích procesoch) v trvaní minimálne 5 rokov,
- b) zabezpečiť právo mediátora v určitých presne vymedzených prípadoch za súhlasu účastníkov konania spísať dohodu o mediácii, ktorá bude exekučným titulom. Sme toho názoru, že sporové strany by častejšie využili mediáciu, pokiaľ by práva a povinnosti strán spísané v dohode o mediácii boli skutočne vymožiteľné, a to nie iba za asistencie súdu, ktorú by ju schválil formou súdneho zmiernu alebo za asistencie notára, ktorú by ju pojal do notárskej zápisnice.

Navrhovaná úprava by si vyžadovalo samozrejme presnú špecifikáciu a reguláciu tak, aby ju nebolo možné zneužívať.

- c) za účelom rozšírenia používania mediácie by bolo vhodné zakotviť povinnosť súdu navrhnúť účastníkom konania možnosť riešiť spor mediáciou, pokiaľ to okolnosti prípadu umožňujú. Podľa súčasnej právnej úpravy po splnení podmienok tak súd môže urobiť, nemá však takúto povinnosť,
- d) zaviesť povinnosť štátnych inštitúcií, rozpočtových a príspevkových organizácií, ako aj všetkých ostatných subjektov, ktoré majú v správne majetok štátu, aby pred súdnym konaním povinne využili mediáciu ako prostriedok vyhnutia sa súdnym sporom a zároveň uznať výsledok mediácie ako dostatočný nástroj z hľadiska spravovania majetku štátu so starostlivosťou riadneho hospodára.

Ďalej považujeme za vhodné, aby v záujme rozšírenia používania mediácie v podmienkach MSP vykonávali isté opatrenia spočívajúce v neustálom zvyšovaní informovanosti aj samotní mediátori resp. mediačné centrá, ktoré svojou osvetovou činnosťou zabezpečia zvýšenie informovanosti o ich existencii. Je nevyhnutné, aby mediátori svoju prácu vykonávali profesionálne, zodpovedne, efektívne, flexibilne, aby si budovali dôveru a dôveryhodnosť a šírili svoje dobré meno.

Rovnaké aktivity odporúčame realizovať aj prostredníctvom stavovských organizácií mediátorov, ktorými sú Slovenská komora mediátorov a Asociácia mediátorov Slovenska, ktoré aj v súčasnosti zastrešujú rôzne projekty a informačné kampane zamerané na poskytovanie informácií o mediácii, o jej priebehu, možnostiach a výsledkoch.

2 Arbitráž

2.1 Zhodnotenie výhod a nevýhod rozhodcovského konania na príkladoch z praxe

V doterajšom texte bolo poukázané na niektoré výhody rozhodcovského konania v porovnaní s občianskym súdnym konaním, ako aj v porovnaní s inými formami ADR. Základnou výhodou všetkých foriem ADR je ich dobrovoľnosť, efektívnosť a vo väčšine prípadov aj nižšie náklady. Sme toho názoru, že spomedzi používaných foriem ADR sa javí ako najvýhodnejšie z hľadiska počtu výhod práve rozhodcovské konanie. Okrem vyššie uvedených sa za výhody arbitráže ďalej považujú rýchlosť konania, neverejnú konania, možnosť výberu osoby rozhodcu resp. rozhodcov s ohľadom na jeho odbornosť, skúsenosti a kompetentnosť a vykonateľnosť rozsudku.

Ako už bolo uvedené, v rozhodcovskom konaní je možné rozhodovať iba majetkové spory vzniknuté z obchodnoprávných a občianskoprávných sporov po splnení zákonných podmienok. V podmienkach MSP možno odporučiť riešiť v rozhodcovskom konaní nasledovné spory, ktoré sa vyskytujú relatívne často:

2.1.1 Spory vznikajúce pri poskytovaní platobných služieb

Samotný zákon č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku uložil bankám povinnosť zriadiť stály rozhodcovský súd. Predmetný zákon bol roku 2009 zrušený a nahradený novým zákonom č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa tohto zákona sú poskytovatelia platobných služieb povinní zriadiť stály rozhodcovský súd, ktorý bude predovšetkým rozhodovať spory, ktoré vznikli medzi používateľmi platobných služieb a poskytovateľmi platobných služieb pri poskytovaní platobných služieb. Týmto súdom je Stály rozhodcovský súd Slovenskej bankovej asociácie, ktorý rozhoduje najmä spory vzniknuté pri poskytovaní platobných služieb. Jednoducho povedané, ide najčastejšie o spory, ktoré vzniknú medzi bankou a klientom pri vykonávaní platobných

služieb týkajúcich sa bankových účtov, úverov a iných produktov bánk.⁹² Je dôležité uviesť, že aj napriek tomu, že tento rozhodcovský súd musí existovať zo zákona, riešenie sporov pred ním nie je povinné. Banka príp. iný poskytovateľ platobných služieb je povinný používateľovi bankový služieb (klientovi) predložiť návrh na uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy o tom, že ich prípadné vzájomné spory, ktoré medzi nimi vzniknú v súvislosti s platobnými službami, budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní týmto stálym rozhodcovským súdom, pričom používateľ má možnosť voľby. Výhodou konania na tomto súde je, že rozhodovanie sporov medzi používateľmi platobných služieb a ich poskytovateľmi platobných služieb je bezplatné, čo je významnou výhodou oproti súdnemu konaniu. Ak je predmetom konania iný spor, ktorý medzi nimi vznikne, je konanie spoplatnené podľa pravidiel o trovách rozhodcovského konania.

2.1.2 Spory súvisiace s bankovými činnosťami

Veľmi početnú skupinu majetkových sporov tvoria práve spory vzniknuté medzi bankami a ich klientmi, ktoré sa týkajú bankových obchodov, najčastejšie rôznych foriem úveru, napr. prečerpania a revolvingové úvery, prevádzkové úvery, investičné úvery, hypotekárne úvery, spotrebiteľské úvery, stavebné úvery. Spory vznikajú najčastejšie z dôvodu nezaplatenie splátky úveru resp. úrokov.

Banky a pobočky zahraničných bánk sú povinné ponúknuť svojim klientom neodvolateľný návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy o tom, že ich prípadné vzájomné spory z obchodov⁹³ budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní stálym rozhodcovským súdom zriadeným podľa osobitného zákona, a to tak, aby klient mal možnosť voľby, či prijme alebo

---

⁹² pozri bližšie k definícii platobných služieb ustanovenie § 2 a k definícii poskytovateľov platobných služieb ustanovenie § 3 zákona č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁹³ podľa § 5 písm. i) zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení bankovým obchodom (ďalej len "obchod") vznik, zmena alebo zánik záväzkových vzťahov medzi bankou alebo pobočkou zahraničnej banky a jej klientom a akékoľvek operácie súvisiace s bankovými činnosťami vrátane nakladania s vkladmi

*neprijme predložený návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy. Banka a pobočka zahraničnej banky sú pri predložení návrhu na uzavretie rozhodcovskej zmluvy tiež povinné preukázateľne poučiť klienta o dôsledkoch uzavretia navrhovanej rozhodcovskej zmluvy na riešenie ich vzájomných sporov z obchodov.*⁹⁴

Na uvedené spory je daná arbitrabilita vyššie spomínaného Stáleho rozhodcovského súdu Slovenskej bankovej asociácie. Konanie je spoplatnené podľa pravidiel o trovách rozhodcovského konania. Poplatok za podanie návrhu je 3% z hodnoty sporu, najmenej 16,60 EUR, najviac 33 194,- EUR.⁹⁵

Medzi základné výhody rozhodcovského konania v uvedených konkrétnych príkladoch majetkových sporov medzi bankami a klientmi, pričom MSP vystupujú vždy na strane klienta patrí:

- **Rýchlosť konania** – najmä v sporoch, v ktorých rozhoduje jediný rozhodca je možné vydať rozhodcovský rozsudok do 30 dní od ustanovenia do funkcie rozhodcu,
- **Nižšie náklady konania** – poplatok za rozhodcovské konanie je 3 % z hodnoty spory, kým v občianskom súdnom konaní je to 6 %,
- **Odbornosť** - všetci rozhodcovia zapísaní v zozname rozhodcov preukazujú pri zápise do zoznamu rozhodcov prax z rôznych oblastí, ktoré môžu byť predmetom sporu a majú vysokoškolské vzdelanie, najčastejšie právnické, čo je zárukou odbornosti, vzdelanosti a zabezpečenia dôstojnej úrovne konania,
- **Dobrovoľnosť** – klient nemusí súhlasiť s rozhodovaním v rozhodcovskom konaní, v takom prípade rozhodne o spore všeobecný súd.

---

⁹⁴ § 93 b ods. 1 zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení

⁹⁵ pozri bližšie <http://www.sbaonline.sk/files/subory/SRS/SRS-SBA-predpisy.pdf>

Medzi nevýhody rozhodcovského konania pri uvedených druhoch sporov patrí:

- **Dobrovoľnosť**- ak klient pri podpise zmluvy o bankovom obchode podpíše rozhodcovskú zmluvu, je týmto svojim právnym úkonom viazaný a nemôže sa neskôr rozhodnúť o uprednostnení občianskeho súdneho konania,
- **Nedôvera ku konkrétnemu stálemu rozhodcovskému súdu** – v označených prípadoch rozhodujú rozhodcovia Stáleho rozhodcovského súdu Slovenskej bankovej asociácie, čo v klientoch môže vzbudzovať nedôveru z hľadiska prepojenia medzi bankou a zriaďovateľom stáleho rozhodcovského súdu, ktorým je záujmové združenie Slovenská banková asociácia, ktorá združuje jednotlivé banky, teda aj banku, s ktorou sa klient dostal do sporu a preto môže mať pochybnosti o nepredpojatosti rozhodcu.

2.1.3 Spotrebiteľské spory

Z hľadiska početnosti patria spotrebiteľské spory k tým najrozšírenejším a práve kvôli tomu sú v legislatívnom procese neustále prijímané nové právne normy, ktoré majú za cieľ poskytovať spotrebiteľom čoraz širšiu ochranu. Samotná Európska únia venuje ochrane spotrebiteľa mimoriadnu pozornosť. Takmer každý občianskoprávny vzťah medzi podnikateľom (MSP) pri výkone jeho podnikateľskej činnosti a fyzickou osobou, nepodnikateľom, je vzťahom spotrebiteľským a vzťahuje sa neho ochrana spotrebiteľa.

V súvislosti s ochranou spotrebiteľa môžeme rozlišovať viaceré právne prostriedky ochrany. Ide najmä o právo spotrebiteľa na:

A. ochranu pred neprijateľnými (nekalými) podmienkami (ustanoveniami) v spotrebiteľskej zmluve,

B. uplatnenie práv vyplývajúcich z omeškania,

- C. *uplatnenie práv vyplývajúcich zo zodpovednosti za škodu,*
- D. *uplatnenie práv vyplývajúcich zo zodpovednosti za vady, a v rámci tejto zodpovednosti aj:*
  - a. *právo na náhradu nevyhnutných nákladov (§ 509 ods. 1 OZ),*
  - b. *právo na primerané zadosťučinenie (§509 ods. 2 OZ),*
- E. *odstúpenie od zmluvy jednak v rámci zodpovednosti za vady (napr. § 623 OZ) alebo v iných zákonom stanovených prípadoch (napr. 741 e OZ alebo § 8 zákona č. 108/2000 Z.z.),*
- F. *vyslovenie neplatnosti spotrebiteľskej zmluvy,*
- G. *zverejnenie rozsudku (§ 155 OSP).⁹⁶*

Z pohľadu rozhodcovského konania stojí za zmienku bližšie sa zaoberať jednou z neprijateľných podmienok v spotrebiteľských zmluvách. OZ v ustanovení § 53 ods. 4 definuje neprijateľné podmienky v spotrebiteľskej zmluve. Akákoľvek z týchto podmienok, ak sa nachádza v tej ktorej zmluve, je neplatná. Jednou z týchto neprijateľných podmienok je ustanovenie zmluvy, ktoré vyžaduje v rámci dojednanej rozhodcovskej doložky od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní. Uvedené znamená, že ak podnikateľ predloží na uzatvorenie spotrebiteľovi zmluvu (či už fyzicky alebo na internete v rámci uskutočnenia elektronického obchodu), ktorá obsahuje rozhodcovskú doložku bez toho, aby mal spotrebiteľ reálnu možnosť sa rozhodnúť, či chce skutočne rozhodnúť eventuálny spor v rozhodcovskom konaní, takéto ustanovenie zmluvy je neplatné. Ak je rozhodcovská zmluva neplatná, nemá rozhodcovský súd právomoc spor rozhodnúť a prejednanie a rozhodnutie sporu je možné iba na všeobecnom súde, pokiaľ sa následne strany nedohodnú inak.

---

⁹⁶ Vojčík, P.: *Spotrebiteľská zmluva* (ochrana spotrebiteľa), In: Bulletin Slovenskej advokácie, 2008, č. 12, str. 15

Ochrana spotrebiteľa je obsahovo veľmi obširnou témou, pre potreby tejto štúdie sa jej dotýkame iba okrajovo z dôvodu vymedzenia základných pojmov, základných právnych predpisov, ktoré ju upravujú, a to tak, aby sme mohli poukázať na možné riešenie sporov vzniknutých zo spotrebiteľských vzťahov.

Podľa zákona o ochrane spotrebiteľa *spotrebiteľom je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá nakupuje výrobky alebo používa služby pre osobnú potrebu alebo pre potrebu príslušníkov svojej domácnosti.*⁹⁷ Predmetný zákon garantuje najmä právo každého spotrebiteľa na výrobky a služby v bežnej kvalite, uplatnenie reklamácie a náhradu škody. Okrem uvedeného zákona sa na ochranu spotrebiteľa vzťahujú ďalšie právne predpisy, či už súkromného alebo verejného práva, a to najmä:

- zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení – ustanovenia § 52 až § 62 o spotrebiteľských zmluvách, § 588 až § 627, kúpna zmluva a najmä zmluva o predaji v obchode,
- zákon č. 178/1998 Z. z. o podmienkach predaja výrobkov a poskytovania služieb na trhovách miestach a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, zakotvuje ochranu spotrebiteľa v rámci predaja na trhoviskách, tržniciach, príležitostných trhoch alebo pri ambulantnom predaji v platnom znení,
- zákon č. 108/2000 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri podomovom predaji a zásielkovom predaji v platnom znení, upravuje ochranu spotrebiteľa pri podomovom predaji, pri zmluvách uzatváraných na diaľku,

---

⁹⁷ ustanovenia § 2 písm. a) zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

- zákon č. 128/2002 Z. z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení,
- zákon č. 22/2004 Z. z. o elektronickom obchode a o zmene a doplnení zákona č. 128/2002 Z.z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 284/2002 Z.z. v platnom znení, upravuje práva spotrebiteľov pri nákupe cez internet,
- 266/2005 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení,
- zákon č. 161/2011 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri poskytovaní niektorých služieb cestovného ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.

Zoznam tých najdôležitejších právnych predpisov na úseku ochrany spotrebiteľa dávame do pozornosti z dôvodu, že malým a stredným podnikom, podnikateľom, zakladajú nové povinnosti resp. ich spresňujú. Ich cieľom je, aby podnikatelia poskytovali svojim zákazníkom kvalitné tovary, služby a v prípade nespokojnosti zákazníkov, aby títo mali k dispozícii účinné právne mechanizmy na vymoženie svojich práv alebo na poskytnutie ochrany práv porušených.

Pokiaľ nedôjde k dohode medzi spotrebiteľom a podnikateľom, je potrebné riešiť vzniknutý spor. V praxi pôjde najčastejšie o nasledovné spotrebiteľské spory vzniknuté z dôvodu:

1. Vadné plnenie zo strany dodávateľa z dôvodu

- a) nedodania tovaru alebo služby,
- b) nedodania tovaru alebo služby včas,

c) nedodania tovaru alebo služby v dohodnutom množstve,

d) nedodanie tovaru alebo služby v bežnej kvalite, v dohodnutej kvalite

2. Neposkytnutie plnenia dodávateľom

3. Neuhradenie kúpnej ceny spotrebiteľom (vôbec, čiastočne, s omeškaním)

V prechádzajúcom texte bola venovaná pozornosť spotrebiteľským sporom a ich možnosti riešenia prostredníctvom mediácie, pričom bol spomenutý návrh smernice o alternatívnom riešení sporov, ktorý predložila Európska komisia. Návrh tejto smernice podporuje alternatívne riešenie sporov prostredníctvom mediácie, rozhodcu alebo ombudsmana.

Medzi výhody riešenia spotrebiteľských sporov prostredníctvom arbitráže patrí:

- **Rýchlosť konania** – najmä v sporoch, v ktorých rozhoduje jediný rozhodca je možné vydať rozhodcovský rozsudok do 30 dní resp. 45 dní od ustanovenia do funkcie rozhodcu, čo závisí od jednotlivých stálych rozhodcovských súdov a od priebehu konania a súčinnosti účastníkov,
- **Odbornosť**- je výhodou, pokiaľ majú rozhodcovia prax v oblasti, v ktorej rozhodujú,
- **Dobrovoľnosť** – táto výhoda sa javí pri spotrebiteľských sporoch ako najvýznamnejšia a hodná osobitného zreteľa z dôvodu vyššie uvádzaných neprijateľných podmienok.

Medzi nevýhody rozhodcovského konania pri týchto sporoch patrí:

- **Vyššie náklady** – spotrebiteľské spory spravidla nie sú spory s vysokou hodnotou, preto je pravdepodobné, že náklady konania budú porovnateľné s konaním na všeobecnom súde príp. budú vyššie, keďže mnohé stále

rozhodcovské súdy majú v rámci svojich sadzobníkov uvedené minimálnu odmenu vo výške niekoľko sto eur,

- **nedostatok špecializácie** – medzi stálymi rozhodcovskými súdmi pôsobiacimi na Slovensku neexistuje rozhodcovský súd, ktorý by sa špecializoval na spotrebiteľské spory

2.1.4 Obchodnoprávne spory medzi podnikateľmi navzájom

Relatívne veľa sporov vzniká medzi podnikateľmi navzájom, t.j. pri výkone ich podnikateľskej činnosti. Práve v tejto skupine sporov sa najčastejšie skloňuje pojem nízka vymožitelnosť práva, ktorá je daná v prvom rade neúmerne dlhým civilným súdnym konaním a v druhom rade následne náročnou vymáhateľnosťou súdom priznanej pohľadávky v právoplatnom a vykonateľnom rozsudku v exekučnom konaní. Obchodnoprávne spory medzi podnikateľmi navzájom sa najčastejšie týkajú nezaplateniu určitej peňažnej pohľadávky, či už za dodanie tovaru, alebo poskytnutie služby. Predmetom súdneho alebo rozhodcovského konania bývajú preto najčastejšie žaloby na plnenie, a to na zaplatenie určitej peňažnej čiastky, zmluvnej pokuty, úrokov z omeškania, náhrady škody príp. iné formy peňažného plnenia alebo žaloby na plnenie vyplývajúce z nárokov zo zodpovednosti za vady. Menej časté sú obchodnoprávne spory, ktoré sa týkajú určovacích žalôb (napr. určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, určenie neplatnosti zmluvy o dielo, určenie neplatnosti zmluvy o predaji podniku, určenie neplatnosti právnych úkonov, napr. odstúpenia od zmluvy, výpovede a pod.) Cieľom tejto štúdie nie je podrobne definovať príklady sporov z praxe, preto je výpočet iba príkladný a aplikovateľný pre potreby MSP.

Ako bolo v predchádzajúcich častiach uvedené, veľkou výhodou rozhodcovského konania je rýchlosť konania, ktorá pri obchodnoprávných vzťahoch a sporoch má ešte výraznejší význam, najmä z hľadiska často pertraktovaného, ale pravdivého tvrdenia, čas sú peniaze. Najmä v podmienkach MSP, kde firmy nedisponujú spravidla veľkou finančnou rezervou je nevyhnutné pre riadne fungovanie podniku, aby svoje peniaze

za dodanie tovaru alebo poskytnutie služieb dostali včas, v opačnom prípade sa dostávajú do začarovaného kruhu druhotnej platobnej neschopnosti, kde už často nie je cesty späť, práve z dôvodu nízkej vymožitelnosti práva v podmienkach nášho právneho poriadku. Javí sa ako potrebné uviesť, že je aj záujmom štátu vymožitelnosť práva zvýšiť a robí pre to štát viaceré opatrenia. Jedným z posledných krokov je prijatie tzv. veľkej novely OSP, ktorá nadobudla účinnosť 1.1.2012.⁹⁸ Predmetná novela zavádza viacero významných zmien, z ktorých medzi najdôležitejšie patria zavedenie lehôt na procesné úkony, najmä na procesné úkony súdu, ktoré majú zabrániť prieťahom v konaní. „Základné ciele navrhovanej právnej úpravy spočívajú v posilnení nástrojov na zjednodušenie začatia konania, nástrojov na urýchlenie konania, ako aj nástrojov na zamedzenie obštrukcií účastníkov konania.“⁹⁹

Medzi zavedené zmeny patria napr. tieto:

- povinnosť súdu zaslať kompletný návrh na začatie konanie a jeho prílohy ostatným účastníkom konania v lehote do 60 dní od doručenia návrhu,¹⁰⁰
- osobitná lehota sa zavádza pre vydanie procesného rozhodnutia súdu o zmene návrhu na začatie konania, a to priamo na pojednávaní, na ktorom k zmene došlo, príp. do 15 dní od odročenie pojednávania alebo ak sa vykoná zmena návrhu mimo pojednávania do 60 dní od podania návrhu na zmenu návrhu,¹⁰¹
- explicitne určená lehota na zastavenie konania v dĺžke 30 dní od späťvzatia návrhu na začatie konania,¹⁰²
- za účelom zabránenia obštrukciám účastníkov konania pri nedostavení sa na pojednávanie resp. pre zabránenie

⁹⁸ zákon č. 388/2011 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, ale aj novela OSP 332/2011 Z.z. a 348/2011 Z.z.

⁹⁹ Dôvodová správa k predkladanému návrhu novely OSP zverejnená napr. na webovej stránke <http://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2011/388-2011-z-z.html>

¹⁰⁰ pozri bližšie ustanovenie § 79 ods. 4 a ustanovenie § 42 ods. 3 a ustanovenie § 43 ods. 1 OSP

¹⁰¹ pozri bližšie ustanovenie § 95 ods. 3 OSP

¹⁰² pozri bližšie ustanovenie § 96 ods. 3 OSP

opakovanému často bezdôvodnému odročovaniu pojednávanií zo zdravotných dôvodov bola zavedená zmena, podľa ktorej sa presne špecifikuje za akých podmienok možno a kedy najneskôr možno požiadať o odročenie zo zdravotných dôvodov vrátane potreby priložiť potvrdenie ošetrojúceho lekára,¹⁰³

- „Novela zavádza do oblasti odročovania pojednávanií aj sankčný mechanizmus. Ak teda súd rozhodne o odročení nariadeného pojednávania, na základe žiadosti účastníka z dôležitého dôvodu na jeho strane, pričom je irelevantné, či dôvod odročenia účastník zaviniť, alebo bol výsledkom náhody, ktorá sa mu prihodila, bude mať účastník vystupujúci v konaní ako protistrana, ktorý sa dostavil na pojednávanie, právo od neho požadovať sumu 15 eur.“¹⁰⁴ Ak je účastník zastúpený advokátom, môže za splnenia zákonných podmienok prítomná protistrana na pojednávaní požadovať zaplatenie až 100 eur.¹⁰⁵

Až aplikačná prax ukáže, či uvedené zmeny budú mať za následok skutočne skrátenie priemernej dĺžky súdnych sporov. Pokiaľ ide o priemernú dĺžku konania v rozhodcovskom konaní, žiaľ neexistuje žiadna štatistika, ktorá by takéto údaje obsahovala. Jednotlivé stále rozhodcovské súdy takouto štatistikou svojich konaní iste disponujú, nie sú však spravidla zverejnené a už vôbec nie centralizované. Ak by aj boli, zrejme by to nebol relevantný štatistický údaj, keďže by neobsahoval údaje o konaniach vedených rozhodcami ad hoc. Rýchlosť konania sa pri týchto sporoch oceňuje, najmä z hľadiska finančného. Rovnako nie je k dispozícii štatistika o počte sporov rozhodovaných v rozhodcovskom konaní, či už stálymi rozhodcovskými súdmi alebo rozhodcami ad hoc. Neexistuje ani centrálna evidencia uzatvorených rozhodcovských zmlúv, keďže ich kontrahovanie patrí do zmluvnej autonómie subjektov práva. Stále rozhodcovské súdy nemajú povinnosť zverejňovať vyššie

---

¹⁰³ pozri bližšie ustanovenie § 119 OSP

¹⁰⁴ [cit.2011-02-13], Dostupné na internete: <http://www.najpravo.sk/clanky/velka-novela-obcianskeho-sudneho-poriadku-je-schvalena.html>

¹⁰⁵ pozri bližšie ustanovenie § 147a OSP

spomínané údaje, čo by bolo v prípade rozvíjanie využívania foriem mimosúdneho rozhodovania sporov len výhodou. Z vykonaného prieskumu sa podarilo zistiť, že relevantným údajom disponuje iba Rozhodcovský súd slovenskej obchodnej a priemyselnej komory, ktorý počas predchádzajúcich rokov rozhodoval spory z vnútroštátnych a medzinárodných obchodných vzťahov. „Počas roka 2010 boli pred tunajším súdom rozhodované spory z vnútroštátnych obchodných vzťahov vo výške pohľadávok 6,823.756,26 € a z *medzinárodných obchodných vzťahov vo výške pohľadávok 1,540.886,30 €*, spolu vo výške 8,364.642,56 € (251,993.221,76 SKK).Predmetom žalôb vo väčšine prípadov bolo neuhradenie finančných záväzkov vyplývajúcich z neuhradených faktúr (dodávky tovaru, služieb a pod.), zmluvných pokút, úrokov z omeškania.¹⁰⁶

Vzhľadom na uvedené možno vymedziť **najvýznamnejšie výhody** rozhodcovského konania v obchodnoprávných sporoch takto:

- **Rýchlosť konania** – význam tejto výhody je nepochybný práve pri obchodnoprávných sporov z dôvodov vyššie uvádzaných, pričom mnohé stále rozhodcovské súdy majú vo svojich sadzobníkoch príplatok za zrýchlené konanie tzv. expedited arbitration“ , t.j. vydanie rozhodnutia napr. do 30 dní od podania žaloby
- **Neverejnnosť** – patrí ku kľúčovým výhodám pri týchto sporoch, pretože zabezpečuje podnikateľom diskretnosť, na všeobecnom súde sú pojednávania verejne prístupné a ich obsah sa často pertraktuje v médiách, čím sa riešenie sporov komplikuje

¹⁰⁶ Výročná správa SOPK za rok 2010, [cit.2011-02-13], dostupné na internete:

http://web.sopk.sk/storage/dokumenty/Vyrocnna_sprava_SOPK-2010.pdf,

pre porovnanie pozri aj predchádzajúce výročné správy

http://web.sopk.sk/storage/dokumenty/Vyrocnna_sprava_SOPK-2007.pdf,

http://web.sopk.sk/storage/dokumenty/Vyrocnna_sprava_SOPK-2008.pdf,

http://web.sopk.sk/storage/dokumenty/Vyrocnna_sprava_SOPK-2009.pdf,

z ktorých vyplýva, že hodnota sporov riešených pred týmto súdom predstavuje výrazný podiel z hodnoty sporov riešených na všeobecných súdoch (pre porovnanie uvádzame hodnotu sporov v roku 2007 12,694.791 €, v roku 2008 34,271.812,29 €, v roku 2009 6,053.978,95 €)

Všetky ostatné výhody uvádzané v predošlej časti platia rovnako aj pre obchodnoprávne spory, pokiaľ ide o **nevýhody**, je to obdobné. Istým rizikom rozhodcovského konania vo všeobecnosti, na ktoré považujeme za potrebné poukázať je **jednoinštančnosť**, najmä v kombinácii s prípadnou nedostatočnou odbornosťou rozhodcu. Ak totiž rozhodca rozhodne v jednoinštančnom konaní v rozpore s hmotným právom, je veľmi obtiažne zabezpečiť zrušenie takéhoto nezákonného rozsudku, keďže podať žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku možno iba zo zákonných dôvodov, ktoré sú prevažne procesnoprávneho charakteru (s výnimkou spotrebiteľských sporov).

2.1.5 Príklady z praxe

Na nasledovných konkrétnych prípadoch z praxe možno demonštrovať najmä výhody rozhodcovského konania. Opätovne upriamujeme pozornosť na skutočnosť, že neuvádzame osobné údaje účastníkov, ich identifikačné údaje, ani označenie osoby rozhodcu z dôvodu zachovania anonymity a neporušenia povinnosti mlčanlivosti.

Prípad č.1

Podnikateľ XY, ktorý podniká v oblasti poskytovania finančných služieb a podnikateľ ZZ, ktorý poskytuje služby vedenia účtovníctva, uzatvorili zmluvu, na základe ktorej XY poskytol ZZ úver vo výške 35.000,- EUR s úrokom vo výške 10,25 % p. a. z poskytnutej čiastky za účelom financovania kúpy osobného automobilu. V rámci zmluvy o úvere bola dojednaná rozhodcovská doložka, podľa ktorej mal prípadný spor medzi nimi vzniknutý z tejto zmluvy rozhodnúť rozhodca ad hoc MM. Dňa 10.5.2011 bola rozhodcovi doručená zo strany žalobcu XY žiadosť o prijatie funkcie rozhodcu v spore, v ktorom sa XY ako žalobca domáha voči ZZ ako žalovanému zaplata sumy vo výške 21.231,69 EUR s príslušenstvom z titulu neuhradených záväzkov vyplývajúcich z úverovej zmluvy. Po písomnom prijatí funkcie rozhodcu bola dňa 12.5.2011 rozhodcovi doručená žaloba prostredníctvom právneho zástupcu žalobcu. Žalovaný sa dostal do omeškania s úhradou troch mesačných splátok

úveru, ktoré boli splatné od novembra 2010. Podľa splátkového kalendára bol ZZ povinný splatiť úver v 60 mesačných splátkach po 534,30 EUR mesačne, so splatnosťou vždy 1. dňa v mesiaci. Keďže ZZ svoj dlh nesplnil ani na základe výzvy XY, ten sa domáhal úhrady svojej pohľadávky na plnenie v rozhodcovskom konaní. Hoci rozhodca písomne vyzval žalovaného, aby sa k žalobe vyjadril formou žalobnej odpovede, ten tak neurobil a preto rozhodca rozhodol na základe listinných dôkazov. Žalobca predložil príslušnú zmluvu o úvere, splátkový kalendár, analýzu prehľadu platieb, vyčíslenie zostatku dlhu. Rozhodca preskúmal všetky predložené listinné dôkazy a dospel k názoru, že žaloba bola podaná dôvodne a preto dňa 12.7.2011 vydal rozhodcovský rozsudok, ktorým žalovaného zaviazal na úhradu sumy vo výške 21.231,69 EUR, úrokov z omeškania vo výške 9% z predmetnej čiastky odo dňa omeškania do zaplatenia a náhrady trov konania, ktoré pozostávali z odmeny rozhodcu vo výške 636,- EUR a trovy právneho zastúpenia vo výške 906,12 EUR.

Z uvedeného konkrétneho prípadu vyplývajú nasledovné výhody pre oboch účastníkov obchodnoprávneho sporu:

- rozhodnutie bolo prijaté v lehote dvoch mesiacov od podania žaloby, čo prezentuje výhodu arbitráže označenú ako rýchlosť konania,
- rozhodcovský rozsudok je exekučný titul, na základe ktorého sa žalobca môže po uplynutí troch dní od jeho doručenia žalovanému domáhať plnenia prostredníctvom núteného výkonu v rámci exekučného konania,
- nižšie náklady konania, v konkrétnom prípade zaplatil žalobca odmenu rozhodcovi vo výške 3 % z hodnoty sporu, kým na všeobecnom súde by zaplatil 6%, teda dvojnásobok,
- nižšie náklady sú výhodou aj pre žalovaného, keďže on je povinný ich žalobcovi nahradiť,
- rýchle rozhodnutie šetrí náklady aj žalovanému, keďže úroky z omeškania v rovnakej výške by boli priznané aj v súdnom

konaní, avšak v priemere o rok neskôr, t.j. minimálne o rok dlhšie by bol povinný zaplatiť úrok z omeškania,

- neverejnú konania ako ďalšia výhoda arbitráže bola v tomto prípade výhodou najmä pre žalovaného, ktorý v dôsledku tohto konania nestratil dôveru svojich klientov.

Ako nevýhodu rozhodcovského konania na konkrétnom prípade možno z pohľadu žalovaného, ktorý sa k žalobe ani nevyjadril, uviesť jednoinštantnosť konania, a to z dôvodu, že toto rozhodnutie nie je preskúmateľné iným rozhodcovským orgánom.

Prípád č. 2

Sporové strany sa nevedeli zhodnúť na zodpovednosti za vady, ktoré malo zhotovované dielo – počítačový program, pričom tieto vady nebránili užívaniu diela, avšak iba na determinované funkcionality.

Súdny spor by znamenal časovo náročné dokazovanie najmä znaleckým zisťovaním, pričom samotné užívanie diela, čo aj obmedzeným spôsobom, by nutne znamenalo preukázanie jeho funkčnosti. Na strane druhej neužívanie diela by spôsobilo nefunkčnosť celého komplexu, pričom jeho nespustenie do prevádzky včas by okrem iného malo dôsledky v povinnosti vrátiť poskytnuté subvencie.

Rozhodcovské konanie vedené odborníkom v programovaní vyriešilo spor včas a to tak, že bol časový priestor na dopracovanie a úpravu programu a komplexné dielo bolo ukončené a sprevádzkované včas.

2.2 Odporúčania pre rozšírenie využívania rozhodcovského konania v prostredí MSP

Z doposiaľ uvedených mnohých výhod rozhodcovského konania je nesporné, že jej použitie na riešenie sporov, ktorých účastníkmi sú MSP, je viac ako vhodné.

Avšak nato, aby bola arbitráž v praxi skutočne používaná, využívaná a docenená, je nevyhnutné, aby sa o jej existencii dozvedeli nielen podnikatelia, ale aj široká verejnosť. V poslednom období rezonujú v médiách skôr nelichotivé správy o pôsobení rozhodcovských súdov, z ktorých sa stali v niektorých prípadoch súkromné súdy na rýchle vymáhanie pohľadávok, často aj s priznaním neprimeraných úrokov z omeškania alebo rôznych zmluvných pokút. Mnohé z nich sa týkali práve spotrebiteľských sporov, v ktorých má všeobecný súd právomoc zrušiť rozhodcovský rozsudok aj z dôvodu jeho rozporu s hmotných právom. Zaznamenali sa aj správy o snahe postupne likvidovať rozhodcovské konanie, čo by bolo určite na škodu, a to aj pre jeho nepopierateľné výhody nielen pri riešení obchodnoprávných sporov a zároveň by to bolo v rozpore s legislatívou Európskej únie. Tá totiž podniká veľa právne záväzných krokov (ako bolo v texte už spomínané) k presadeniu alternatívnych spôsobov riešenia sporov, ktoré sú oproti súdnemu konaniu efektívnejšie, rýchlejšie a lacnejšie.

Základom pre rozšírenie používania arbitráže v podmienkach MSP je zabezpečenie informovanosti jej predstaviteľov, a to rôznymi dostupnými formami, napr. organizovaním prednášok, seminárov, konferencií, na ktoré budú pozývaní predstavitelia MSP a prednášať budú skutoční odborníci v danej oblasti. Uvedené aktivity by mali realizovať rôzne občianske združenia, neziskové organizácie, stavovské organizácie, obchodné komory, ktoré podporujú svojich členov a v neposlednom rade štát prostredníctvom svojich príslušných orgánov.

O povinnosti zaviesť jednotlivé formy ADR do zákonodarstva členských krajín EÚ pojednávajú viaceré predpisy prijaté na pôde Európskej únie, preto sú v tejto oblasti aj u nás prijímané nové predpisy.

Samotný štát robí opatrenia za účelom zvýšenia informovanosti ADR. Napríklad Ministerstvo spravodlivosti SR uskutočnilo v období rokov 2006 až 2007 projekt s názvom: „Podpora aplikačnej praxi

rozhodcovských súdov v SR.¹⁰⁷ V rámci tohto projektu uskutočnilo vzdelávacie aktivity, a to vo forme viacerých prezentačných akcií a seminárov pre podnikateľov a občiansku verejnosť, boli vytvorené informačné a prezentačné materiály o rozhodcovskom konaní, vzorové dokumenty používané v arbitráži, vytvorili sa letáky a iné propagačné materiály. Bola vytvorená webová stránka <http://www.arbiter.sk>, ktorej cieľom bol poskytnúť informácie o rozhodcovskom konaní. Súčasný stav tejto webovej stránky však týmto potrebám evidentne nevyhovuje a vyžadoval by revíziu.

Za účelom nadobudnutia dôvery v prospech subjektov vykonávajúcich rozhodcovské konanie je nevyhnutné, aby tieto rozhodovali v súlade so zákonmi a prostredníctvom skutočných odborníkov v danej oblasti. O to viac je dôležité, aby sa o arbitráži MSP dozvedeli pravdivé údaje. Nereálne sľuby a záruky iba očakávaných výsledkov arbitráži neprospejú. Budovanie dôveryhodnosti je však dlhodobý proces.

Možno preto odporúčať, aby kompetentné osoby a orgány robili úkony smerujúce k neustálemu zvyšovaniu informovanosti o arbitráži, a to formou:

- organizácie školení, prednášok, konferencií, informačných stretnutí,
- distribúciou písomných informácií - formou brožúr, letákov prostredníctvom stavovských organizácií, komôr a iných subjektov,
- dostupnosťou informácií o arbitráži na súdoch, orgánoch verejnej správy a samosprávy,

---

¹⁰⁷ [cit. 12-02-16], pozri bližšie záverečnú správu o projekte, dostupné na internete: <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Medzinarodne-pravo/Europska-unia/Projekty/TA-2004.aspx>

- vykonávali aktívne úkony smerujúce k odbremeneniu súdov od sporov, ktoré sú vhodné na riešenie v arbitráži.

Rovnako by bolo vhodné, aby samotné Ministerstvo spravodlivosti SR podniklo viaceré z vyššie spomínaných aktivít, ktoré na jednej strane zvýšia publicitu rozhodcovského konania, na druhej strane odčerpajú množstvo sporov, ktoré nebude potrebné riešiť v sústave všeobecných súdov, keďže efektívne a rýchle riešenie sporov je záujmom nielen sporových strán, ale aj štátu.

Inštitút arbitráže má spôsobilosť zaujať významné miesto pri efektívnom riešení sporov ako plnohodnotná alternatíva súdneho konania. Je však nevyhnutné, aby sa z rozhodcov resp. stálych rozhodcovských súdov stali osoby a inštitúcie, ktoré budú mať dôveru, v opačnom prípade sa sporové strany nerozhodnú spor riešiť arbitrážou. Za posledné desaťročie sa vykonalo viacero pozitívnych zmien v legislatíve upravujúcej arbitráž, ktoré postupne prispievajú k posilneniu jej pozície. Avšak je dôležité, aby v tomto smere boli prijaté aj ďalšie legislatívne zmeny, ktoré tento vývoj zavŕšia a preto navrhujeme prijať nasledovné:

a) zmeniť ustanovenie ZRK, ktoré upravuje predpoklady výkonu funkcie rozhodcu, a to tak, aby sa požadovalo

- vysokoškolské vzdelanie právnického smeru,
- prax v právnickom a alebo obdobnom povolaní (preukázanie aktívnej účasti v rozhodovacích procesoch) v trvaní minimálne 5 rokov,
- dôveryhodnosť rozhodcu, ktorú na jednej strane zabezpečí jeho bezúhonnosť, na druhej strane vydávanie zákonných rozhodnutí. Splnenie druhej podmienky možno zabezpečiť kontrolou rozhodnutí vydaných konkrétnym rozhodcom, pričom ak sa preukáže nezákonnosť jeho rozhodnutia vo viac ako jednom prípade, nebude môcť funkciu rozhodcu vykonávať,

- b) zaviesť povinnosť zverejňovania rozhodcovských rozsudkov v súčinnosti s Ministerstvom spravodlivosti SR obdobne ako zverejňujú svoje rozhodnutia všeobecné súdy, čím sa zabezpečí kontrola verejnosťou a zároveň aj Ministerstvom spravodlivosti SR,
- c) upraviť právomoc Ministerstva spravodlivosti SR zakázať činnosť stáleho rozhodcovského súdu, pokiaľ sa preukáže úmyselné vydávanie nezákonných rozhodnutí vo väčšom počte,
- d) zaviesť zoznam rozhodcov ad hoc vedený Ministerstvom spravodlivosti SR obdobne ako sa vedie register mediátorov, čím sa na jednej strane sprehľadnia subjekty vykonávajúce arbitráž a zároveň sa zabezpečí splnenie podmienok navrhovaných pod písm. a).

Záverom odporúčame pre MSP, pokiaľ sa rozhodnú na vyriešenie svojho sporu použiť inštitút arbitráže, nasledovné:

1. venovať zvýšenú pozornosť výberu rozhodcu s ohľadom na jeho odbornosť, kvalifikáciu, vzdelanie a skúsenosť,
2. venovať dostatočnú pozornosť formulácii rozhodcovskej zmluvy, keďže jej neplatnosť spôsobí nemožnosť riešenia sporu v rozhodcovskom konaní, preto je vhodné použiť formuláciu zverejnenú na webovej stránke toho stáleho rozhodcovského súdu, ktorý si strany vyberú resp. pri výbere rozhodcu ad hoc nechať si poradiť formuláciu ním príp. skúseným advokátom,
3. ak si vyberajú rozhodcu ad hoc, dohodnúť pravidlá konania resp. odkazom v zmluve určiť na konanie použitie existujúcich pravidiel niektorého zo stálych rozhodcovských súdov,
4. dbať na formuláciu rozhodcovskej doložky, ak je druhým účastníkom spotrebiteľ, tak aby bola rozhodcovská doložka formulovaná alternatívne, t.j. aby nenútila spotrebiteľa riešiť spor v rozhodcovskom konaní,

5. vzhľadom na rozdielne poplatky a odmeny jednotlivých rozhodcovských súdov odporúčame urobiť si v tomto smere prieskum a rozhodnúť sa podľa možností účastníkov resp. po vyhodnotení všetkých súvisiacich argumentov.

Záver

Použitie opísaných spôsobov ADR na riešenie sporov je pre účastníkov sporov žiaduce a výhodné. Je však veľmi dôležité, aby si tieto metódy získali dôveru, v opačnom prípade nebudú tak často využívané. Kým v niektorých krajinách sú tieto spôsoby riešenie sporov už samozrejmé, v našej konzervatívnej spoločnosti bude ešte istú dobu trvať, kým budú s dôverou prijaté. Je však málo pravdepodobné, aby došlo k implementácii všetkých foriem ADR.

Záverom by sme radi poukázali na návrh smernice o alternatívnom riešení sporov, ktorú Európska komisia koncom minulého roka predložila na schválenie Európskemu parlamentu. Jej obsahom je okrem iného aj návrh riešenia sporov on-line. Ide o najnovšiu vetvu riešenia konfliktov, na ktorú sa používa najčastejšie internet, ktorý je najdostupnejší. Z metód ADR je dostupné vyjednávanie, mediácia a arbitráž. On-line riešenie sporov sa nazýva aj ako internetové alebo elektronické riešenie sporov, spravidla sa táto forma riešenia sporov neoznačuje za novú formu ADR, ale iba za jej nový spôsob. K dispozícii je v súčasnosti automatická negociácia, kde úlohu vyjednávača preberá technológia. Tá ako forma umelej inteligencie zaručuje nestrannosť. Na druhej strane je asistovaná negociácia, kde počítač len asistuje pri vyjednávaní sporových strán, podobne ako mediátor. On-line mediácia a on-line rozhodcovské konanie, ja obdobné, ako boli v tejto štúdii opísané. Hoci pri on-line formách ADR chýba osobný kontakt, má to aj nepochybne svoje výhody spočívajúce minimálne v úspore času a súvisiacich nákladov.

V každom prípade možno vyjadriť presvedčenie, že s podporou Európskej únie, jej členských štátov ako aj samotnej verejnosti sa metódy

ADR budú uplatňovať čoraz častejšie a vo väčšom rozsahu v záujme rýchleho a efektívneho riešenia sporov.

Mgr. Lenka Marušicová, advokátka, autorka I. a II. časti štúdie

Mgr. Ing. Erika Klincková, advokátka, autorka III. a IV. časti štúdie